भोटेकोशी गाउँपालिका
सिन्धुपाल्चोक

क्षमता विकास योजना

(२०७९/०८० -२०८१/०८२)

आर्थिक सहयोग

प्रदेश सुशासन केन्द्र
वाग्मती प्रदेश

प्राविधिक सहयोग

आर.आई.एम.सी.- ईकोकोड नेपाल - जिईएस (जेभी)
काठमाडौं

२०७९ जेष्ठ

विषय सूचि

परिच्छेद : १- परिचय 1

१.१ पृष्ठभुमी 1

१.२ गाँउपालिकाको परिचय 2

१.३ क्षमता विकास योजनाको आवश्यकता र औचित्य 4

१.४ क्षमता विकास योजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया 5

१.५ क्षमता विकास योजनाका सिमाहरु 5

१.६ कार्यकारी सारांश 6

परिच्छेद :२ गाउँपालिकाको क्षमता विकास नीति तथा कार्यनिती 8

२.१ क्षमता विकासका लागि गाउँपालिकाले अंगिकार गरेका नीतिहरु 8

२.३ क्षमता विकासका लागि पछिल्ला तीन वर्षमा गरेको वजेट विनियोजन 9

२.४ क्षमता विकाका लागी संचालित कार्यक्रमहरु 9

परिच्छेद : ३ पालिकाको विद्यमान मानव तथा संस्थागत अवस्था 10

३.१ गाउँपालिकामा विद्यमान मानव संसाधनको अवस्था 10

३.२ गाउँपालिकाको समग्र संस्थागत विकासको अवस्था (सवल र सुधार गर्नुपर्ने पक्ष) 11

३.३ कार्यालय पुर्वाधार तथा कार्यालय उपकरणको अवस्था 12

३.४ विद्यमान अवस्था र अपेक्षित अवस्था वीचको अन्तराल 13

परिच्छेद : ४ क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य 20

४.१ क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य 20

४.२ उद्देश्य 20

४.३ अपेक्षित नतिजा 21

परिच्छेद : ५ क्षमता विकास आवश्यकता विश्लेषण 22

५.४ विषय क्षेत्र अनुसार संस्थागत स्वमुल्यांकनमा कमजोर कार्यसम्पादन देखिएका क्षेत्रहरुको विश्लेषण 25

५.५ संविधान प्रदत्त अधिकार र कार्यसम्पादन अवस्थाको संक्षिप्त विश्लेषण 32

परिच्छेद : ६ क्षमता विकास योजनाका प्राथमिकताहरु 34

६.१ जनप्रतिनीधी स्तर 34

६.२ समिति तथा उप समिति गठन, परिचालन र कृयाशिलता 35

६.३ कर्मचारी स्तर 35

परिच्छेद : ७ त्रीवर्षिय क्षता विकास योजना (लक्ष्य , नतिजा र श्रोत) 37

७.१ क्षमता विकास नीति 37

७.२ क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु 38

परिच्छेद : ८ क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन जिम्मेवारी तालिका 44

परिच्छेद : ९ अनुगमन तथा मुल्यांकन 48

९.१ क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनवाट प्राप्त हुने प्रतिफल 50

अनुसुचि १ : गाउँपालिकास्तरीय छलफल तथा अन्तरकृया वैठक उपस्थिति 51

अनुसुचि २ : गाउँपालिका स्तरिय छलफल तथा अन्तरकृयाका तस्विरहरु 52

अनुसुचि ३ : कार्यरत कर्मचारी विवरण 54

परिच्छेद : १- परिचय

१.१ पृष्ठभुमी

नेपालको संविधान २०७२ ले व्यबस्था गरे अनुसार संघिय व्यबस्था कार्यान्वयनमा आएपछि गठन भएको स्थानीय सरकारलाई स्थानीय स्तरको बिकास निर्माणका लागि योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने र अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी प्राप्त भएको छ । यसै व्यवस्थालाई थप परिभाषित गरी स्थानीय सरकारलाई जिम्मेवरी बनाउनका लागि सङ्घिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय मार्फत नेपाल सरकारले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ जारी गरेको छ। यी सबै नीति नियमहरुले गाँउपालिकालाई राज्यको स्थानीय स्तरको कार्यकारी, ब्यवस्थापकीय र केहि न्यायिक अधिकार प्रदानगरी पुर्ण अधिकार र स्रोत सहितको स्थानीय सरकारको रुपमा स्थापना गरेको छ। यसरी स्थापना भएको गाँउपालिकाले जन्तालाई सरल, छिटो छरितो र जनताले सुशासनको अनुभुति गर्नेगरी विकास, निर्माण र सेवाप्रवाहको काम गर्नेछ भन्ने संवैधानिक परिकल्पना रहेको पाईन्छ । नेपालको संविधानले नेपालको मुल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरि तिन तहको हुने र राज्यशक्तिको प्रयोग र उपभोग संविधान र कानुन वमोजिम हुने व्यवस्था गरेकोछ । तिनै तहका सरकारहरुका अधिकार क्षेत्र र काम कर्तव्यहरु संविधानमै व्यवस्था गरिएको छ जस अनुसार स्थानीय तहको एकल अधिकारको सुचि संविधानको अनुसुचि ८ मा उल्लेख गरिएकोछ भने संघ प्रदेश र स्थानीय तहका साझा अधिकारका सुचिहरु अनुसुचि ९ मा उल्लेख गरिएको छ । त्यसै गरि संघ प्रदेश र स्थानीय तहको सम्वन्ध सहकारीता, सह अस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तको आधारमा हुने संविधानमै व्यवस्था गरिदिएको छ ।

संघीयताको मेरुदण्डका रुपमा रहेको स्थानीय तह(सरकार) जनताको सवै भन्दा नजिकको सवै भन्दा वढी र सरल पहुंच भएको सराकर हो यसर्थ यस प्रति नागरिकहरुका आशा अपेक्षा पनि त्यत्तिकै छन । नागरिक हरुको सेवामा सरल र सहज पहुंच स्थापित गर्नुका साथै स्थानीय तहहरु आफैमा सवल र सक्षम हुन जरुरी छ । जसका लागी हरेक स्थानीय तहहरुको संरचनात्मक संस्थागत क्षमता र मानवसंसाधनको क्षमता विकास हुन जरुरी छ । क्षमता भनेको कुनै व्यक्ति संस्था, निकाय वा संगठनको कुनै काम गराउन वा नगराउन प्रयोग गर्न पाउने अधिकार हो र विकास त्यस्तो प्रकृया हो, जसअनुसार कुनै वस्तुको आफ्नो आरम्भिक सामान्य अवस्थाबाट विस्तारै-विस्तारै बढ्दै सुधार हुँदै पुर्ण अवस्थामा पुग्दछ । विकासलाई अन्य विषयसँग जोडेर हेर्ने गरिन्छ । जस्तैः आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, मानव संशाधन, भौतिक पूर्वाधार विकास इत्यादी । त्यसैले क्षमता विकास भन्नाले व्यक्ति वा संस्थामा रहेको कुनै काम गर्न वा नगर्न प्रयोग गरिने प्राधिकारको समुन्नत प्रयोग गर्न सक्ने गरी शक्ति सम्पन्न पार्ने प्रकृयालाई जनाउछ । कुनैपनि प्रणाली, स्थान, व्यक्ति तथा वस्तुको सुधारिएको अवस्था नै विकास हो भने मानवीय आवश्यकता तथा जीवनको गुणस्तर सुधार्न चालिने कदम पनि विकास हो । त्यसैले, विकास गर्न सक्ने क्षमताको अभिवृद्धि गर्नु नै क्षमता विकास हो । क्षमता विकासलाई योजनाबद्ध गर्नु पर्दछ र योजना भन्नाले

कुनै कुराको अठोट गरी अनुशासनमा बस्ने प्रकृयालाई जनाउछ । तसर्थ, क्षमता विकास योजना भित्र दुरदृष्टि, ध्येय, लक्ष्य, उद्देश्य एवं कार्यनीति पर्दछन् ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहहरुलाई स्थानीय स्वायत्त शासनको मर्म अनुरुप स्थानीय विकास, सेवा प्रवाह र स्थानीय नेतृत्वको लागि अधिकार र जिम्मेवारीको व्यवस्था गरेको छ। उक्त जिम्मेवारीलाई वहन गर्न विकासलाई समावेशी, सहभागितात्मक र समतामूलक बनाउन स्थानीय तहहरुको क्षमतामा विकास हुनु अनिवार्य छ। रुपान्तरणकारी, दक्ष, सबल र सक्षम स्थानीय तहहरु बाट मात्र स्थानीय क्षेत्रको विकास, प्रभावकारी सेवा प्रवाह र स्थानीय सुशासनमा गुणात्मक परिवर्तन ल्याउन सम्भव छ। स्थानीय विकास तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धि नयाँ अवधारणा, सोच, अभ्यासहरु तथा स्थानीय तहहरुको अधिकार तथा जिम्मेवारीमा वढोत्तरी र नीति नियममा समेत आएका युगान्तकारी परिवर्तन र समयको मागलाई सम्बोधन गर्न सक्ने स्थानीय तह बनाउनु पनि आजको माग हो यसै परिप्रेक्षमा यस भोटेकोशी गाउँपालिकाले पनि पारदर्शी, जवाफदेही र प्रभावकारी सेवा प्रवाह गर्न आफ्नो संस्थागत क्षमता का साथसाथै जनप्रतिनिधी र कर्मचारीहरुको समयानुकुल क्षमता विकास गरि सेवा प्रति नागरिक हरुको विश्वसनीयता र उच्च सन्तुष्टि स्थापित गर्न प्रदेश सुशासन केन्द्र वाग्मती प्रदेशको सहयोग र आर.आई.एन.सी.- ईकोकोड नेपाल र जेस (जेभी) को प्राविधिक सहजीकरणमा आगामी तीन वर्षको लागी यो क्षमता विकास योजना निर्माण गरि कार्यान्वयनमा ल्याएकोछ। क्षमता विकास योजना ले प्रस्तावित गरेका क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु उपलव्ध श्रोत साधनका परिधी भित्र रहि प्राथमिकताका साथ क्रमिक रुपमा संचलन गर्दै लगिने छन ।

स्थानीय तहहरुको क्षमता विकासका लागि आपूर्ति (Supply) तथा मागमा (Demand) आधारित क्षमता विकासको अवधारणा अबलम्बन गरिएको छ । यसो गर्नुको पछाडि यो पालिकाले भविष्यमा सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरुलाई समेत आँकलन गर्ने प्रयासलाई समेत दर्शाइएको छ । स्थानीय तहहरूले जनतालाई प्रदान गर्ने सार्वजनिक सेवा तथा सुविधाहरू बढी प्रभावकारी बनाउन पालिकाको क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने कार्यमा आपूर्तिमा आधारित क्षमता विकास कार्यक्रमहरु केन्द्रित रहेका छन् भने मागमा आधारित क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू गाउँपालिका र सरोकारवालाहरुको आफ्नै विशेषताको आधारमा देखिएका क्षमताको आवश्यकतालाई सम्बोधन गरिएको छ । आपूर्तिमा आधारित क्षमता विकास कार्यक्रमहरु लागु गर्न गाउँपालिकाले बढी अनुदान प्राप्त गर्ने कुराहरुमा केन्द्रित गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

१.२ गाँउपालिकाको परिचय

नेपाल विश्व मानचित्रमा सर्वोच्च शिखर सगरमाथाको काखमा अवस्थित शान्ति क्षेत्रको रुपमा चर्चित मुलुक हो । प्राकृतिक सम्पदाको रुपमा रहेको जलश्रोतमा विश्वकै ब्राजिल पछाडीको दोस्रो धनी राष्ट्रका रुपमा सुपरिचित छ । गौतम बुद्ध, अरनिको, सीता आदि विभूतिहरुले जन्म लिएको पवित्र पावन भूमि, लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्य व्यवस्थामा रुपान्तरित कृषि प्रधान देश हो । नेपालको बदलिँदो राजनैतिक परिवर्तन पश्चात संघिय मुलुकमा रुपान्तरित भई ३ नं.

प्रदेश अन्तर्गत पर्ने सिन्धुपाल्चोक जिल्ला उत्तर तर्फ पर्ने चीनको स्वशासित क्षेत्र खासा नजिक रहेको पर्यटन तथा धार्मिक, साँस्कृतिक दृष्टिकोणले पवित्र पावन भूमिको रुपमा यस क्षेत्र रहेको छ। सिन्धुपाल्चोक जिल्लाका ९ वटा गा.पा. र ३ वटा नगरपालिका मध्येको भोटेकोशी गाउँपालिका एक हो ।

भोटेकोशी गाउँपालिका बागमती प्रदेश, सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको हिमाली गाउँपालिका अन्तर्गत पर्दछ । शिल्पकार अरनिको ई.सं. १२६० मा तिब्बतको ल्हासा चीनको राजधानी बेइजिङ जाँदा यही बाटो भएर गएकाले काठमाण्डौं देखि कोदारी सम्मको मोटरबाटोलाई निजकै सम्मानमा अरनिको राजमार्ग राखिएको हो । अंशुबर्माको छोरी भृकुटी तिब्बत जाँदा यही बाटो भएर गएकी थिइन् । कैलाश मानसरोवर जाने पर्यटकहरु यही बाटो भएर जाने गर्दछन् । भोटेकोशी गाउँपालिका समुद्र सतह देखि १५०० मिटर उचाईमा पर्दछ । गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल २७८.३१ वर्ग कि.मी. रहेको छ । यसको पूर्वमा दोलखा, गौरीशंकर गाउँपालिका र चीन पर्दछ । पश्चिममा बाह्रबिसे नगरपालिका र जुगल गा.पा., उत्तरमा चीन, दक्षिणमा बाह्रबिसे नगरपालिका पर्दछ । भोटेकोशी गाउँपालिका साविकको गा.वि.स. लिस्तीकोट, तातोपानी, फुल्पिङकट्टी र मार्मिङ मिलाएर हाल ५ वडामा विभक्त छ । यस भोटेकोशी गाउँपालिकामा ४,४२९ घरधुरीमा कुल जनसंख्या १७,१५६ रहेको छ । गाउँपालिका भित्र खेती योग्य जमिन कम भएकाले निर्वाहमुखी, परम्परागत खेती गर्दछन् । अधिकाश मानिसहरु व्यापार, पशुपालन, नोकरी र वैदेशिक रोजगारमा संलग्न छन् । यहाँको मुख्य धर्म हिन्दु, बौद्ध र इसाई रहेको छ । यहाँका मानिसको मुख्य भाषा नेपाली हो । शेर्पा, तामाङ, नेवार र अन्य जातिको आफ्नो मातृभाषा रहेको छ । भोटेकोशी गाउँपालिकालाई यस गाउँपालिका भित्र रहेका लिस्तीमाई स्थान, पौ गुम्बा, आनी गुम्बा, भैरवकुण्ड, दुगुनागढी, तातोपानी धारा, तातोपानी नाका, नारायणस्थान मन्दिर, बन्जीजम्पले नेपालमा मात्र नभई विश्वमा चिनाउन सफल भएको छ । ठूला जलविद्युतको रुपमा भोटेकोशी, मध्य भोटेकोशी जलविद्युत आयोजना संचालन एवं निर्माणाधीन छन भने शिवश्री, हिमशिखर जलविद्युत आयोजना भने निकट भविष्यमा नै संचालनमा आउने क्रममा छन् । भोटेकोशी गाउँपालिका विमाण्डक ऋषि तथा श्रृङगी ऋषिले तपस्या गरेको तपोभूमी भएकोले ऐतिहासिक धार्मिक, पुरातात्विक पर्यटकिय सम्पदाको रुपमा परिचित छ भोटेकोशी गाउँपालिका सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको ९ वटा गाउँपालिका मध्येमा एक पर्दछ। यस गाउँपालिकामा जम्मा ५ वटा वडाहरु छन्। हाल वडा नं १ मा लिस्तिकोट, वडा नं २ मा तातोपानी, वडा नं ३ मा तातोपानी वडा नं ४ मा फुल्पिङकट्टि र वडा नं ५ मा मार्मिङ रहेको छ। यहाँको जनसंख्या महिला १०४४६, पुरुष ९८२४ गरि कुल जनसंख्या २०२७०, घरधुरी ३६७५ (स्रोतः संरक्षण क्षेत्र ब्यवस्थापन समिति २०७३-७४) र जम्मा क्षेत्रफल २७८.३१९वर्ग कि.मी. रहेको छ। वडागत रुपमा जनसंख्याको वितरण हेर्दा वडा नं.१ मा ४७८२ जना, वडा नं. २ र ३ मा ६५१७ जना, वडा नं. ४ माम४४११ जना र वडा नं. ५ मा ४५६० जना रहेका छन्।

नेपाल र छिमेकी मुलुक चीन सँग जोडिने सबैभन्दा छोटो बाटो यही गाउँपालिकाको तातोपानी नाका हुदै जान्छ। यो क्षेत्र पर्यटकीय दृष्टिकोणले पनि धेरै चलेको छ कारण यहाँ बन्जि जम्प, राफिटिङ्, क्यानोइङ्, रक क्लाइबिङ इत्यादि गर्न सकिन्छ। यहाँ मनोरम दृष्य जस्तै झरना, खोला, नदीनाला, तातोपानीमा स्नान गर्नका साथै भिर मैरीको मह, घ्यू, छुपी, नौनी, यार्सागुम्बा पनि पाइन्छ।

१.३ क्षमता विकास योजनाको आवश्यकता र औचित्य

विगतमा क्षमता विकासका प्रयासहरु भएपनि त्यसको कार्यान्वयनको लागि ठोस रणनीति भएको पाइदैन। सशक्त, स्पष्ट र कार्यमुखी क्षमता विकासको रणनीतिको अभावमा क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु विगतमा केन्द्रबाट संचालित भएको हुँदा स्थानीय स्तरमा त्यसप्रति अपनत्वको अभाव देखियो। त्यसैगरी, स्थानीय तहहरुको संस्थागत क्षमता बढ्न गएको अवस्थामा संस्थागत स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७ ले कल्पना गरेको पूर्ण क्षमतालाई अग्रगामी र प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ। यसैंको निरन्तरता स्वरुप तयार गरिएको यस क्षमता विकास योजनाको आवश्यकता तथा औचित्य निम्नानुसार रहेको छ :

- स्थानीय सरकारलाई प्राप्त अधिकार र जिम्मेवारीहरु दक्षताका साथ सम्पादन गर्न जननिर्वाचित पदाधिकारी तथा राष्ट्रसेवक कर्मचारी, उपभोक्ता समिति लगायत स्थानीय विकासका सरोकारवालाहरुको कार्य दक्षता वृद्धि गर्न।
- नतिजामुखी कार्य प्रकृया अवलम्बन गर्न सहयोग पुऱ्याउन।
- सेवा प्रवाह तथा विकास व्यवस्थापनमा आधुनिक प्रशासनका नवीनतम आयाम, प्रविधि र प्रणालीको प्रयोग र अनुशरण गर्न।
- संविधान र प्रचलित कानुनहरुबाट प्राप्त अधिकार अनुरुप जनउत्तरदायीपूर्ण ढंगबाट कार्य सम्पादन गर्नका लागि गाउँपालिकाको सवल र कमजोर पक्षहरुको पहिचान गर्दै देखिएका अन्तरालहरुको परिपूर्ति मार्फत सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता ल्याउन।
- प्रभावकारी सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक ज्ञान, सीप र विद्यमान क्षमता बीचको अन्तराल पहिचान गर्न।
- आवश्यकतामा आधारित क्षमता विकासका कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न।
- मानव संशाधन तथा संस्थागत विकासका क्षेत्रमा देखिएका कमजोर क्षेत्रहरु पहिचान गर्न।
- क्षमता विकास कार्यक्रमलाई प्रकृयाका रुपमा संचालन, कार्यान्वयन तथा प्रयोग गर्दै जान र आवधिक नीतिहरु अनुशरण गर्न।
- क्षमता विकास योजनामा मानव संशाधन, संस्थागत विकास र प्रणाली विकासका क्षेत्रहरु अन्तर्गत गरिनु पर्ने न्यूनतम कार्यहरुको प्राथमिकता अनुसार लगानी सुनिश्चित गर्न।

१.४ क्षमता विकास योजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया

भोटेकोशी गाउँपालिको क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्दा देहाय बमोजिमका विधि र प्रकृयाहरुको अबलम्बन गरिएको थियो :

- क्षमता विकास योजना तर्जुमा सम्बनधमा गाँउपालिका प्रमुख सरोकारवालाहरुः निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत सहित शाखा प्रमुखहरु, गाउँपालिका अन्तर्गतका कर्मचारी र वडा सचिबहरुसंग छलफल तथा परामर्श गरिएको थियो ।
- गाँउपालिका सम्बद्ध सबै पक्षहरु (जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र वडा कार्यालय) को प्रत्यक्ष सहभागितामा क्षमता विकाससंग सम्बन्धित रहेर विद्यामान क्षमताको अबस्था र अपेक्षित क्षमता विचको रिक्तताको सम्बन्धमा स्व-मूल्यांकन लेखाजोखा र स्व-महशुसिकरण गर्ने गराउने कार्य सम्पन्न गरिएको थियो ।
- गाउँपालिकाको मानव संसाधन संरचना (निर्वाचित जनप्रतिनिधिः अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष र वडा सदस्य, ऐन बमोजिमका समितिहरु र शाखागत कर्मचारीहरुको कार्यविवरणमा आधारित भई क्षमताको अन्तराल र आबश्यकता पहिचान गरिएको थियो । यसका लागि गाउँपालिकाले गरेको संस्थागत स्व-मूल्यांकन (LISA) लाई समेत प्रमुख आधार बनाइएको छ ।
- गाउँपालिकामा पहिचान भएका मानब संसाधन, संस्थागत तथा प्रणाली विकास अन्तरगतका कार्यक्रमहरुलाई समेटेर प्राथमिकताक्रम अनुसार पहिलो, दोश्रो र तेश्रो बर्ष उल्लेख गरेर त्रिबर्षिय क्षमता विकास योजना तयार गरिएको छ ।
- गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना अनुसार गाउँपालिका र विभिन्न स्रोत (संघिय सरकार, प्रदेश सरकार, प्रदेश सुसान केन्द्र, विकास साझेदार) बाट प्राप्त हुने सम्भावित योगदानको लेखाजोखा गरि ३ बर्षको कार्यक्रम सहित स्रोतको अनुमान गरिएको छ ।
- प्रारम्भिक त्रिबर्षीय क्षमता विकास योजना गाउँपालिका र प्रदेश सुशासन केन्द्र बागमती प्रदेशमा पेश गरी तहाँबाट प्राप्त सल्लाह सुझाबहरुलाई समेत समेटेर अन्तिम रुप दिइएको छ ।

१.५ क्षमता विकास योजनाका सिमाहरु

गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्दा स्थानीय तहको निर्वाचनको कार्यक्रमहरु समेत सुरु भै सकेको भएता पनि योजना तर्जुमा गर्ने कार्यमा गाउँपालिकाको उल्लेख्य सहयोग र सहकार्य तथा विज्ञ परामर्शदाताहरुको निरन्तरको खटाईले यो दस्तावेज तोकिएकै समय सीमाभित्र तयार गर्न सकिएको छ । यसका वावजुद पनि यो क्षमता विकास योजनाका केही सिमाहरु निम्न अनुसार रहेका छन :

- स्थानीय तहको निर्वाचनको मनोनयन दर्ताकै समयावधिका विचमा यो योजना तर्जुमाका लागि गाउँपालिका स्तरमा छलफल तथा अन्तरकृया गर्नुपर्दा अपेक्षाकृत रुपमा जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरुसंग अन्तरक्रिया हुन नसक्नु ।
- केही उपभोक्ता समितिका पदाधिकारी तथा सेवाग्राहीहरुसँग गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहको अवस्थाबारे संक्षिप्त कुराकानी गरी गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहको अवस्थाबारे जानकारी लिन सकियो ।
- यो क्षमता विकास योजना गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरु र जनप्रतिनिधिहरुसँग गरिएको छलफल, अन्तरकृया र आवश्यक दस्तावेजहरुको अध्ययनको आधारमा तयार पारिएको भएता पनि यसमा सबै कर्मचारी र जनप्रतिनिधहरुको सहभागिता हुन नसकेकाले यसमा समूहगत स्वार्थले प्रभाव पारेको हुनसक्दछ ।
- यो क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने वित्तिय स्रोतको विनियोजन र उपलब्धताको सुनिश्चितता हुन बाँकी रहेको ।

१.६ कार्यकारी सारांश

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार गरेको स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७ र प्रदेश सुशासन केन्द्र, बागमती प्रदेशले तयार गरेको कार्यशर्तको अधिनमा रही प्रदेश सुशासन केन्द्रको आर्थिक सहयोग तथा RINC-ECOCODE Nepal-GES(JV) काठमाडौंको प्राविधिक सहयोगमा भोटेकोशी गाउँपालिका, सिन्धुपाल्चोकको यो त्रिबर्षीय (२०७९/०८०-२०८१/०८२) क्षमता विकास योजना तयार पारिएको हो ।

नेपालको संविधान २०७२, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, नगर गाउँपालिकाको कार्यविभाजन नियमावली र नेपाल सरकारले विभिन्न समयमा तर्जुमा गरेको नीति, निर्देशिका र मार्गदर्शनका आधारमा गाउँपालिकाले आफ्नो कार्यालय, वडा, सरोकारवाला, सेवाग्राही, सेवा प्रदायक संस्थाहरुको क्षमता विकास गरी जनताका विकास निर्माणका आवश्यकता पूरा गर्न एवम् सेवा प्रवाहलाई सरल र प्रभावकारी बनाउन सकिने विश्वास लिएको छ। विगतका अनुभव, विद्यमान क्षमता र आवश्यकता एवम् कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनका आधारमा लक्षित वर्ग लगायत आम नागरिकलाई स्थानीय तहले प्रदान गर्नुपर्ने सेवा सुविधा सहज रुपमा प्रदान गर्न गाउँपालिका लगायत आफ्नो क्षेत्रका सबै सेवाप्रदायक र सेवाग्राहीको समेत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यबाट यो त्रीवर्षिय क्षमता विकास योजना २०७९ निर्देशित छ । गाउँपालिका अध्यक्ष, वडाअध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडा सचिव र कर्मचारी समेतको उपस्थितिमा क्षमता विकासको विद्यमान अवस्था, अन्तराल, सामूहिक तथा व्यक्तिगत छलफल एवं अन्तरक्रिया गरी प्राप्त राय सुझावहरुका आधारमा यो त्रीवर्षिय क्षमता विकास योजनाको मस्यौदा तयार पारिएको छ । यसरी सामुहिक छलफल, अन्तरक्रिया, कर्मचारी एवं सेवाग्रहीहरुसंगको व्यक्तिगत छलफलबाट प्राप्त सुझावहरुलाई समेत समेटी यस भोटेकोशी गाउँपालिकाकाको त्रीवर्षिय क्षमता विकास योजना (२०७९/०८०-२०८१/०८२) तयार गरिएको छ । प्रस्तुत क्षमता विकास योजना भोटेकोशी गाउँपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधि, वडा कार्यालय, विषयगत शाखा, सेवा प्रदायक संस्था, गैसस,

उपभोक्ता समिति, निजी क्षेत्र, नागरिक समाजका संस्थाहरुको समेत क्षमता विकासका लागि मुख्य क्रियाकलाप तथा सो भित्रका सहायक क्रियाकलापहरुलाई समेत समेटी भौतिक स्रोत, नीति-नियम तथा निर्देशिकाहरू, मानव-स्रोत व्यवस्थापन एवम् क्षमता अभिबृद्धिका लागि विभिन्न प्रकारका तालिम, कार्यशाला, गोष्ठी, भ्रमण एवम् अन्तरक्रियात्मक छलफल/बैठकहरूको खाका प्रस्तुत गरेको छ । साथै योजना कार्यान्वयन गर्न तिन वर्षको लागि कूल रु. ३२,१५०।- हजारको बजेट प्रस्ताव गरिएको छ । कूल अनुमानित वजेटमा रु. २२,३५० हजार गाउँपालिकाको आफ्नै श्रोत र रु. ९,८०० हजार बाह्य वाह्य श्रोतबाट जुटाउने गरि प्रस्ताव गरिएको छ । तिन वर्षमा सम्पन्न गर्ने गरी तयार पारिएको मागमा आधारित यस क्षमता विकास योजनाको पूर्ण कार्यान्वयनमा गाउँपालिकाका तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरुको महत्वपूर्ण भूमिका रहने अपेक्षा गरिएको छ ।

परिच्छेद :२ गाउँपालिकाको क्षमता विकास नीति तथा कार्यनिती

२.१ क्षमता विकासका लागि गाउँपालिकाले अंगिकार गरेका नीतिहरु

संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको मर्म अनुरुप स्थानीय सरकारले सेवा प्रवाह मार्फत जनतालाई सुशासनको प्रत्याभूति दिलाउने कुराको सुनिश्चितता प्रदान गर्नका लागि समय सापेक्षरुपमा विकास भै रहेको प्रविधि, ज्ञान, सीपलाई अंगिकार गर्दै गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्न पक्कै पनि संस्थागत तथा मानव संशाधन तर्फ क्षमता विकास गर्नु अपरिहार्य हुन्छ। भेटेकोशी गाउँपालिकाको क्षमता विकास सम्बन्धी छुट्टै नीति नभएता पनि गाउँपालिकाको वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेटमा क्षमता विकास सम्बन्धी नीतिहरु उल्लेख गरेको छ। जस अनुसार, आ.व. ०७८।७९ को आफ्नो वार्षिक नीति, कार्यक्रम र बजेटमा क्षमता विकास सम्बन्धी निम्नानुसारको नीतिहरु उल्लेख गरेको छ :

- गाँउपलिकाको कार्य बोझलाइ कम गर्न आवश्यक्ता अनुसारको दरबन्दि सृजना गरी कर्मचारी अभाव परिपूर्ति मार्फत छिटो छरीतो सेवा प्रवाह पद्धतिको अबलम्बन गरिनेछ।
- कर्मचारि क्षमता अभिबृद्धि गर्न कम्तिमा १५ दिनको विषयगत तालिम संचालम गरिनेछ।
- कर्मचारिहरुलाई काम प्रति उत्प्रेरित गर्न तथा उपभोक्ता समितिलाई विकास प्रति जागरुक गराउन पुरस्कृत तथा सम्मान गर्ने।
- आयोजनाहरुको गुणस्तर अभिबृद्धि गर्न र वित्तिय जोखिमलाई न्युनिकरण गर्न स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ बमोजिम उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा गठित अनुगमन समितिलाई सक्रिय तुल्याउने।
- सामाजिक सुरक्षा तथा ब्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीलाई सुदृढीकरण गरिनेछ। बैक मार्फत स्थानीय समुदायमा लाभग्राहीहरुलाई भत्ता वितरण प्रक्रिया स्थापित गरी सरल, सहज एवं पारदर्शी बनाईनेछ।
- गाउँपालिकाबाट सम्पादन हुने कामहरुलाई प्रभावकारी बनाउन, संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन तथा प्रचलित कानून बमोजिम आवश्यक विषयगत र क्षेत्रगत निर्देशिकाहरु तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ।
- पारदर्शीता एवं सुशासनका लागि गाउँपालिकासँग सम्बन्धित सूचनाहरुलाई विद्युतीय तथा छापा सञ्चार माध्यमबाट सार्वजनिकीकरण गरिनेछ।
- सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधी मैत्री बनाईने साथै प्रत्येक वडा कार्यालयमा विद्युतिय माध्यमबाट सेवा प्रवाह संचालनमा जोड दिईनेछ।
- गाउँपालिकाको संगठनात्मक संरचना तथा आवश्यक कर्मचारी दरबन्दी स्वीकृत गरी गाउँपालिकालाई चुस्त र छरितो संगठनको रुपमा विकास गरिनेछ।
- गाउँपालिकाको कार्यसम्पादन तथा सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिकामा कार्यरत निर्वाचित पदाधिकारी, कर्मचारीहरुलाई उत्प्रेरित गरी मनोबल उच्च राख्न अतिरिक्त समय कामकाज गरेबापत प्रोत्साहन भत्ता उपलब्ध गराउने।

२.३ क्षमता विकासका लागि पछिल्ला तीन वर्षमा गरेको वजेट विनियोजन

यस भोटेकोशी गाउँपालिकाको आफ्नो सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी वनाउन तथा सुशासन प्रवर्द्धन, जवाफदेही र सेवामा गुणस्तरियता कायम गर्न उपलब्ध जनशक्तिको क्षमता विकासका लागि वार्षिक रुपमा विभिन्न क्षमता विकासका कार्यक्रमहरुमा वजेट विनियोजन गरि प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्ने गरेको छ । गाउँपालिकाले पछिल्ला तीन आर्थिक वर्षहरुमा क्षमता विकासका लागी गरेको प्रयत्न र विनियोजन गरेको वजेट निम्नुसार रहेको छ ।

तालिका नं. १ भोटेकोशी गाउँपालिकाको विगत तीन आ.व.को क्षमता विकास बजेट

आ.व.	बजेट रु.	मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरु
आ.व.०७६।०७७	१,००,९०,००० (२.२१%)	जनप्रतिनिधीहरु र कर्मचारीहरुलाई computer software तालिम, अध्ययन अवलोकन भ्रमण, ल्यापटप खरिद, ICT तालिम, न्यायिक समिती र मेलमिलापकर्ता लाई तालिम, सबै वाडमा टेलिफोन तथा ईन्टरनेट जडान, ब्यक्तिगत घट्ना दर्ता र सामाजिक सुरक्षा भत्ता अन्लाइन तालिम, कर्मचारी प्रोत्साहन तथा सम्मान
आ.व.०७७।०७८	१,०३,५०,००० (३.७%)	
आ.व.०७८।०७९	१,०२,००,००० (१.९९%)	

उपरोक्त बजेटलाई विष्लेषण गर्दा आर्थिक बर्ष ७७/७८ मा भन्दा ७८/७९मा कुल बजेट बृद्धि हुँदा पनि क्षमता विकासका कार्यक्रमका लागि कम वजेट विनियोजन भएको देखिन्छ ।

२.४ क्षमता विकाका लागी संचालित कार्यक्रमहरु

संस्थागत क्षमता विकास तथा मानव संसाधनको क्षमता विकासका लागि यस गाउँपालिकाले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा आवश्यक नीतिगत व्यवस्था तथा कार्यक्रमगत रुपमा वजेट विनियोजन गरी प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्दै आएता पनि सुशासन प्रवर्द्धन र सेवामा गुणस्तरियता तथा प्रभावकारिता कायम गर्न अझै थुप्रै प्रयत्नहरु गर्न आवश्यक छ। पछिल्ला तीन आर्थिक वर्षहरुमा संचालित क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु निम्न अनुसार रहेका छन ।

तालिका नं. २ : भोटेकोशी गाउँपालिकामा विगत तीन वर्षमा सञ्चालन भएका क्षमता विकासका मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरु

आ.व.०७६।०७७	आ.व.०७७।०७८	आ.व.०७८।०७९
• विभिन्न शाखा हरुका लागी ल्यापटप तथा प्रिन्टर खरिद • कर्मचारीहरुका लागी कार्यालय व्यवस्थापन तालिम • जनप्रतिनिधीहरुका लागी क्षमता विकास तालिम • कर्मचारी क्षमता विकास तालिम • शिक्षकहरुका लागी विषयगत तालिम • व्यवसाय दर्ता शिविर संचालन • ल्याव व्यवस्थापन तालिम • सवारी सधान खरीद	• सबै वडा कार्यालयहरुमा टेलिफोन लाइन जडान । • कार्यालय फर्निचर तथा उपकरण • विभिन्न विषयगत समिति तथा उप समितिका पदाधिकारीहरुलाई तालिम • शाखाका कर्मचारीहरुलाई ICT तालिम • सहकारी संस्थाहरुका लागी सहकारी व्यवस्थापन तालिम • कार्यालयका कम्प्युटर, प्रिन्टर खरिद • अध्ययन अवलोकन भ्रमण	• सुचिकृत मेलमिलापकर्ताहरु लाई न्याय निरुपण सम्बन्धी तालिम • प्राविधिक तथा लेखााका कर्मचारीहरुलाई ई विडिङ सम्बन्धी तालिम • कर्मचारी कोभिड जोखिम भत्ता वितरण • सामाजिक परिचालक प्रोत्साहन भत्ता • ICT तालिम • सफ्टवेयर जडान, • अध्ययन अवलोकन भ्रमण

परिच्छेद : ३ पालिकाको विद्यमान मानव तथा संस्थागत अवस्था

३.१ गाउँपालिकामा विद्यमान मानव संसाधनको अवस्था

संविधान प्रदत्त अधिकार र स्थानयि सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले प्रवन्ध गरेको व्यवस्था अनुरुप सेवा प्रवाहमा नागरिकहरुको सन्तुष्टिलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयनमा लैजान मानव ससांधन (उपलव्ध जनाशक्ति) को महतवपुर्ण भूमिका रहन्छ । यसै तथ्यलाई आत्मसात गर्दै यस गाउँपालिकाले आफ्नो संगठनात्मक संचनाको सर्वेक्षण गरि संगठनको स्वरुप र जनशक्तिको यकिन गरि सोहि अनुरुप उपलव्ध जनशक्तिको कार्यविभाजन तथा जिम्मेवारी वांडफांड गरेको छ। गाउँपालिकाको स्वीकृत दरवन्दी र कार्यरत जनशक्तिको विवरण तालिका ३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३ : भोटेकोशी गाउँपालिकाको विद्यमान जनशक्ति दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था

क.स.	संगठनात्मक संरचना अनुसार स्वीकृत स्थायी दरवन्दी	संख्या	पदपुर्तीको अवस्था		कैफियत
			पदपुर्ती	रिक्त	
क	**गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय तर्फ**				
१	प्रमुख प्रसाशकीय असधकृत (रा.प.तृतीय/आठौं तह)	१	१	०	
२	ईन्जिनियर (सातौं/आठौं तह)	१	१	०	
३	अधिकृत, शिक्षा (सातौं/आठौं तह)	१	१	०	
४	अधिकृत, प्रशासना (सातौं/आठौं तह)	२	१	१	
५	अधिकृत, प्रशासन (छैठौं तह) (एक जना लेखा)	१	०	१	प्रशासन खाली
६	आन्तरिक लेखा परिक्षक (पाचौं तह)	१	१	०	
७	सहायक (पाचौं तह)	४	३	१	
८	कम्प्युटर अपरेटर (चौथो तह)	१	१	०	
९	लेखा सहायक (पाचौं तह)	१	१	०	
१०	प्रा.स., शिक्षा (पाचौं तह)	१	१	०	
११	हे.अ., स्वास्थ्य (पाचौं/छैठौं तह)	१	१	०	
१२	सव ईन्जिनियर (पाचौं तह)	१	१	०	
१३	अ. सव ईन्जिनियर (चौथो तह)	४	२	२	
१४	सहायक महिला विकास निरिक्षक (चौथो तह)	१	१	०	
१५	खा.पा.स.टे. (चौथो तह)	१	१	०	
ख	**वडा कार्यालय तर्फ**				
१	सहायक(पाचौं तह)	५	२	३	
२	सव ईन्जिनियर (पाचौं तह)	२	१	१	
३	अ. सव ईन्जिनियर (चौथो तह)	३	२	१	
४	सहायक(चौथो तह)	३	१	२	

उपरोक्त विवरण अनुसार यस गाउँपालिकाको कुल दरवन्दी संख्या ३५ जना रहेकोमा २३ जना स्थायी पदपूर्ति भएको अवस्था छ। यस देखि बाहेक १२ जनालाई विभिन्न पदमा करार सेवामा लिइएको छ । स्वीकृत स्थायी दरवन्दी भित्रका पदपूर्ति हुन बाँकी कर्मचारी यथासक्य पदपूर्ति गरी कर्मचारी रिक्ततालाई पूरा गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

३.२ गाउँपालिकाको समग्र संस्थागत विकासको अवस्था (सवल र सुधार गर्नुपर्ने पक्ष)

भोटेकोशी गाउँपालिकाको प्रशासनिक भवन निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको छ भने सबै वडा कार्यालयहरुको आफ्नै भवन छ । हाल प्रयोग भै रहेको गाउँपालिकाको प्रशासनिक भवन पर्याप्त छैन, एक भन्दा बढी भवनबाट सेवा प्रवाह भै रहँदा सेवाग्राही तथा कर्मचारीहरुलाई असहज महशुस हुने गरेको छ । यसका बावजुद पनि गाउँपालिकाले सकेसम्म सेवाग्राही तथा कर्मचारीलाई सहज हुने हिसाबले आवश्यक फर्निचर, सवारी साधन, कम्प्युटर लगायतका सामग्रीहरुको व्यवस्था गरेको छ। यसैगरी जनशक्ति व्यवस्थापन तर्फ दरवन्दी अनुसारकै जनशक्ति नभएता पनि करार सेवा मार्फत जनशक्ति व्यवस्थापन एवं उनीहरुको समयसापेक्ष क्षमता विकास गर्दै आएको छ। नीति कानून तर्फ पनि एकल अधिकारक्षेत्र भित्रका २५ वटा कानून तर्जुमा भई कार्यान्वयमा रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको समग्र संस्थागत विकासको अवस्थालाई निम्न अनुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४ : भोटेकोशी गाउँपालिकाको संस्थागत विकासको अवस्था विश्लेषण

(क) **सवल पक्ष (Strength)**	(ख) **कमजोर पक्ष (Weakness)**
• सुबिधा सम्पन्न गाउँपालिका भवन बन्दैगरेको र पाँच वटै वडा कार्यालयहरुको आफ्नै प्रशासकीय भवन तयार भै सकेको । • हाल सम्म २५ वटा ऐन, नियमावली, कार्यविधी तथा निर्देशिकाहरु तयार भै कार्यान्वयन भैरहेका • आधारभूत सेवा वडा कार्यालयमार्फत नै प्रवाह गरिएको • बिभिन्न समितिको गठन गरी नियमित रुपमा बैठक बस्ने गरेको । • गाउँ सभा र कार्यपालिका बैठकहरु व्यवस्थित तरिकाले संचालन गर्न कार्यविधि वनेको • व्यक्तिगत घटना दर्ता अनलाईन मार्फत हुने गरेको • सामाजिक सुरक्षा र पञ्जीकरणका क्षेत्रमा घरदैलोमा नै सेवा • साना तिना विवादको स्थानीयस्तरमा नै निरुपण र मेलमिलाप गर्ने काममा न्यायिक समिति क्रियाशील भएको • प्रयटन, जलविधुत तथा वाणिज्यको उच्च सम्भावना भएको • सामाजिक सुरक्षा भत्ताको बितरण बैंकिङ्ग प्रणाली मार्फत हुनु ।	• स्वीकृत दरवन्दी अनुसारको जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्नु । • आवश्यकता अनुसारका कतिपय ऐन, नियमावली, कार्यविधी तथा निर्देशिकाहरु अझै वन्न नसकेको र वनेका कानुनहरुको समेत प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन नसकेको । • अधिकांश कर्मचारीहरुमा सूचना प्रबिधि संम्बन्धी ज्ञान, सीप र अभ्यासमा कमी हुनु । • गाउंपालिकाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली नभएको • योजना तर्जुमा तथा प्राथमिकिकरणमा विषयगत समितिहरुको भुमिका अझै प्रभावकारी हुन नसकेको • आवधिक विकास योजना नवनेको • भौगोलिक विकटताका कारण भरपदी इन्टरनेट सेवाको अभाव । • राजश्व परामर्श समिति लाई प्रभावकारि रुपमा परिचालन गर्न नसक्नु • कर्मचारी हरुको आचार संहिता नवनेको • भौतिक पुर्वाधार, सामाजिक समावेशिकरण, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन, सहकार्य र समवन्य जस्ता छेत्रहरुमा कोभिडको कारण प्रभावकारी काम हुन नसक्नु ।
(ग) **अवसर (Opportunity)**	(घ) **चुनौती (Threats)**

• बागमती प्रदेश अन्तर्गतको प्रदेश सुशासन केन्द्र, बागमतीबाट स्थानीय तहको क्षमता विकास योजनामा यस गाउँपालिका छनौट हुनु एउटा अवसरको रुपमा पाइएको छ :– • क्षमता बिकास तर्जुमाको लागि छनौट हुनु । • अधिकांश भुक्तानीहरु इ-पेमेन्ट माफर्त गर्न सकिने • कानुन निर्माणमा ज्ञान र अनुभवको कमि भएतापनि संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले बनाइदिएका नमूना कानुनका आधारमा अगाडि बढ्नुपर्ने अवस्था	• गाउँपालिकाले आफ्नो आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन नसक्दा गन्तव्यको निर्क्यौल नहुनु । • शाखा प्रमुखसंग कार्यसम्पादन सम्झौता नभएको । • निजी , सार्वजनिक तथा गैरसरकारी संस्थासंगको नगद लागत साझेदारी कार्यक्रमहरु संचालन हुन नसक्नु । • हरेक बर्ष बेरुजुको रकम बढदै जानु । • सामुदायिक मेलमिलापलाई प्रवर्द्धन गरी स्थानीय तहमा नै न्यायको पहुँच सुनिश्चित गराउने कार्यलाई कतिपय सन्दर्भमा ‘इजलास’ वा ‘कानुनविद्’ को खोजीले थप चुनौति हुनु ।

३.३ कार्यालय पुर्वाधार तथा कार्यालय उपकरणको अवस्था

यस गाउँपालिकाले गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयबाट प्रवाह हुने सेवाहरु लाई व्यवस्थित गर्न, कार्य सम्पादनमा मितव्ययिता ल्याउन, समयको वचत गर्न तथा प्रविधि मैत्री सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक उपकरण तथा औजारहरुको व्यवस्थापन गर्ने क्रममा रहेको छ। कार्यालयका रहेका उपकरणहरुको विवरण तालिका ५ मा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ५ : भोटेकोशी गाउँपालिकाको कार्यालय पूर्वाधार तथा कार्यालय उपकरणको अवस्था

क्र.स.	कार्यालय पुर्वाधार र उपकरणहरुको विवरण	संख्या	अवस्था
	पुर्वाधारहरु		
1	गाउँपालिका कार्यालय भवन	बन्दै गरेको	हाल भाडाको भवनमा सञ्चालित
2	वडा कार्यालय भवनहरु	४ वटा	वडा नं.२ र ३ एउटै भवनमा संचालित
3	विषयगत कार्यालय (पशु, कृर्षि, शिक्षा, स्वास्थ्य आदी) का भवनहरु	5	सबै वडाहरुमा स्वास्थ्य चौकी भएका
	उपकरणहरु		
1	दमकल	0	
2	एम्बुलेन्स	१	
3	मोटरसाइकल	१६	
4	गाडी	२	
5	फोटोकपी	१२	

क्र.स.	कार्यालय पुर्वाधार र उपकरणहरुको विवरण	संख्या	अवस्था
6	ल्यापटप	१६	
7	कम्प्युटर	२२	
8	प्रिन्टर	२०	
9	प्रोजेक्ट	२	
10	ईन्टरनेट	७	
11	फर्निचर		आवश्यकता अनुसार
	अन्य		

३.४ विद्यमान अवस्था र अपेक्षित अवस्था वीचको अन्तराल

यस गाउँपालिकाको समग्र संस्थागत तथा मानव संसाधनको अवस्था विश्लेषण गर्दा कामको प्रकृति र चाप अनुसारको आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन हुन सकेको देखिदैन, भौतिक संरचनाको हिसावले भाडामा कार्यलय संचालन रहेको हुदा पनि प्रयाप्त खुला ठाउँ भएका कार्यकक्षहरु नहुंदा काम गर्न र सेवाग्राहीहरुसंग आवश्यक छलफल तथा परामर्श गर्न कठिनाई हुने गरेकोछ, जसले गर्दा सेवाग्राही र सेवाप्रदायक वीचको अन्तरकृयामा अपेक्षित ध्यान दिन सकिएको छैन । सेवाग्राही र सेवा प्रदायक वीचको अन्तरकृयाले सुशासन प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने भएकाले पनि सेवाग्राही र कर्मचारीलाई सहज हुने गरी कार्यकक्ष व्यवस्थापन गर्न जरुरी छ । समग्रमा विद्यमान अवस्था र अपेक्षित अवस्था वीचको अन्तराललाई तपसिल वमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६ : भोटेकोशी गाउँपालिकाको क्षमता विकासको विद्यमान अवस्था र अपेक्षित अवस्था वीचको अन्तराल

क्षमता विकासका क्षेत्रहरु	अपेक्षित क्षमता	वर्तमान क्षमता स्थिती	क्षमता न्युनता (अन्तराल)
गाउँ सभाको व्यवस्थापन	● गाउँसभा संचाालन कार्यविधी तयार भई सोही अनुसार गाउँसभा व्यवस्थित तरिकाले संचालन भएको हुनुपर्ने ● वर्षका कम्तीमा पनि दुई पटक सभा वसि आवश्यक नीति नियम , वजेट तथा कार्यक्रम र समसामयिक विषयमा छलफल भएको हुनुपर्ने	● कार्यविधी तयार भएको ● समान्यतया गाउँसभा वर्षको एक पटक मात्रै वस्ने गरेको	● गाउँसभामा सभाका सदस्यहरुले व्यापक रुपमा छलफलमा सहभागिता जनाउने परिपाटी विकास भै नसकेको ● गाउँसभा वस्नुपुर्व एजेण्डाहरु तयार गरि कार्यविधीमा तोकिए अनुसार अध्ययनका लागी निश्चित समय अगाडी सभा सदस्यहरुलाई दिने परिपाटी विकास भै नसकेको ● गाउँसभाका निर्णयहरु नियमित रुपमा गाउँपालिकाको वेव साईटमा सार्वजनिक हुने नगरेको
कार्यपालिका वैठक व्यवस्थापन तथा निर्णय प्रकृया	● कार्यपालिका वैठक संचालन कार्यविधी तयार भई सोही अनुसार कम्तिमा पनि महिनाको एक पटक कार्यपालिका वैठक वसि समसामयिक विषयमा छलफल भई आवश्यक निर्णय हुने गरेको ● अघिल्लो वैठकले गरेका निर्णयहरुको कार्यान्वयन अवश्था वारे समिक्ष भई आवश्यक सुधारात्मक निर्णयहरु हुने गरेको	● कार्यपालिका वैठक भरसक महिनामा एक चोटी वस्ने प्रयत्न गरिएको	● अघिल्लो कार्यपालिकाका निर्णयहरु पछिल्लो कार्यपालिकामा समिक्षा हुने परिपाटीको विकास हुन नसकेको ● कार्यपालिका वैठकले गरेका निर्णयहरु गाउँपालिकाको वेवसाईटका नियमित रुपमा सार्वजनिक हुने नगरेको
दूरदृष्टि र रणनीतिक (आवधिक तथा विषयक्षेत्रगत गुरु योजना वा एकिकृत) योजना	● पालिकाको आवधिक योजना निर्माण भई सोही अनुसार वार्षिक योजना तर्जुमा भई नतिजामुखी योजनाहरु वन्ने गरेको ● विभिन्न विषयगत क्षेत्रका गुरु योजनाहरु निर्माण भई कार्यान्वयन भएको	● आवधिक र विषय क्षेत्रअनुसारका गुरु योजनाहरु नवनेको ● यातायात (सडक) मापदण्ड वनेको	● आवधिक तथा विषयगत क्षेत्र अनुसारका गुरुयोजनाहरु नवनेका कारण व्यवस्थित र चरणवद्ध विकास थालनी हुन नसकेको ● सडक मापण्ड तयार भएको भएता पनि कार्यान्वयनमा सहजिकरण नभएको

क्षमता विकासका क्षेत्रहरु	अपेक्षित क्षमता	वर्तमान क्षमता स्थिती	क्षमता न्युनता (अन्तराल)
	• गाउँपालिकाको एकिकृत तथा रणनितिक योजनाहरु वनि व्यवस्थित र चरणवद्ध विकासको थालनी भएको		• वार्षिक योजना तर्जुमा प्रकृयालाई अझै व्यवस्थित र प्रभावकारी वनाउन नसकिएको
आवश्यक ऐन कानुन तर्जुमा र कार्यान्वयन	• नेपालको संविधानको अनुसुचि ८ का व्यवस्था गरिएका स्थानीय तहका एकल अधिकार र साझा अधिकारका क्षेत्रहरु तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले परिकल्पना गरे वमोजिमका आवश्यक कानुनहरु निमार्ण भई सोही अनुसार प्रभावकारी सेवा प्रवाह हुने गरेको • गाउँ सभावाट पास भएका सवै कानुनहरु स्थानीय राजपत्र र पालिकाको वेवसाईटमा प्रकाशन भएको • वनेका ऐन कानुन वारे कार्यपालिका पदाधिकारीहरु, सवै शाखागत कर्मचारीहरु लगायत अन्य सरोकारवालाहरुलाई अभिमुखिकरण भएको	• हालसम्म ५ वटा ऐन, ३ वटा नियमावली, ७ वटा निर्देशिकाहरु र १० वटा कार्यविधहरु गरि जम्मा २५ वटा आवश्यक कानुनहरु वनेको । • कानून तजूमा गर्ने दक्ष जनशक्ति नभएको (नमूना कानून वा बाह्य व्यक्तिको भर पर्नु पर्ने) • स्वीकृत कानूनहरु पूर्ण रुपमा कार्यान्वयनमा जान नसकेको ।	• मन्त्रालयबाट उपलब्ध गराईएका नमुना कानुनको परिधीभित्र रही २५ वटा कानुनहरु निर्माण भएको भएता पनि स्थानीय आवश्यकता अनुसार अन्य कानूनहरु तर्जुम ।गर्न नसकिएको • वनेका कानुनहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन नसकेको • कानुनहरु निर्माण गरिएता पनि कार्यान्वयनका लागी आवश्यक संयन्त्र तथा क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु नभएको
संगठन तथा व्यवस्थापन विकास	• गाउँपालिका कार्य प्रकृति र सेवा प्रवाहका क्षेत्र अनुसार संगठन तथा व्यवस्थापन विकास सर्वेक्षण गरि संगठन तथा व्यवस्थापन विकास योजना वनेको, • संगठन तथा व्यवस्थापन विकास योजनाले निर्दिष्ट गरे अनुरुपका स्वीकृत दरवन्दी र जनशक्तिको व्यवस्थापन भई	• गाउँपालिका कार्य प्रकृति र सेवा प्रवाहका क्षेत्र अनुसार संगठन तथा व्यवस्थापन विकास सर्वेक्षण गरि संगठन तथा व्यवस्थापन विकास योजना नवनेको , • अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र	• गाउँपालिकाको कार्य प्रकृति र सेवा प्रवाहका क्षेत्र अनुसार संगठन तथा व्यवस्थापन विकास सर्वेक्षण गरि संगठन तथा व्यवस्थापन विकास योजना समयानुकुल अद्यावधिक नगरिएको, • संगठन तथा व्यवस्थापन विकास योजनाले निर्दिष्ट गरे अनुरुपका स्वीकृत दरवन्दी र

क्षमता विकासका क्षेत्रहरु	अपेक्षित क्षमता	वर्तमान क्षमता स्थिती	क्षमता न्युनता (अन्तराल)
	प्रत्येक शाखालाई कार्यविवरण उपलब्ध गराईएको • कार्यविवरणका आधारमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र विषयगत शाखा प्रमुखहरु वीच कार्य सम्पादन सम्झौता भएको र सोही आधारमा कार्य सम्पादन मुल्यांकन हुने गरेको	शाखा प्रमुखबीच कार्य सम्पादन सम्झौता नभएको ।	जनशक्तिको व्यवस्थापन भई प्रत्येक शाखालाई कार्यविवरण उपलब्ध गराउन नसकिएको • कार्यविवरणका आधारमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र विषयगत शाखा प्रमुखहरु वीच कार्य सम्पादन सम्झौता नभएको र सोही आधारमा कार्य सम्पादन मुल्यांकन हुने परिपाटीको थालनी गर्न नसकिएको
वडा कार्यलय व्यवस्थापन	• सवै वडामा वडा सचिव र आवश्यकता अनुसार सहायक कर्मचारीहरु व्यवस्थापन भएको हुनु पर्ने । • वडा कार्यालयहरुमा सूचना प्रविधि पूर्वाधार तयार भएको ।	• सबै वडा कार्यालयहरु आफ्नै भवनवाट संचालित रहेका • विभिन्न कारणले (कर्मचारीहरुको न्युनता र सरुवा) ले वेलावेला वडा सचिव रिक्त रहदा सेवा प्रवाहमा केही असहजता हुने गरेको) • गुणस्तरीय सूचना प्रविधि सेवा उपलब्ध नभएको ।	• वडा कार्यलयमा आवश्यकता अनुसार स्थायी दरवन्दीको व्यवस्थापन गर्न नसकिएको • वडा कार्यालयको सेवालाई अझै व्यवस्थित र छिटोछरितो वनाउन सुचना प्रविधिको विस्तार गर्न र सुचना प्रविधिवारे दक्षता अभिवृद्धि गर्न नसकेको ।
न्यायिक समितीको कार्यप्रणाली तथा कार्य सम्पादन	• न्यायिक समितीको कार्य सम्पादन कार्यविधी निर्माण भई सोहि अनुरुप न्यायिक निरुपण तथा किनारा भएको • न्यायिक समितिको सचिवालय स्थापना भएको • न्यायिक सहजकर्ताको व्यवस्था गरिएको • न्यायिक समितिको वार्षिक प्रतिवेदन गाउँ सभामा पेश भई छलफल हुने गरेको	• न्यायिक समितीको कार्य सम्पादन कार्यविधी निर्माण भई सोहि अनुरुप न्यायिक निरुपण तथा किनारा हुने गरेको • न्यायिक समितिको सचिवालय स्थापना भएको • न्यायिक सहजकर्ताको व्यवस्था गरिएको	• न्यायिक समितीको काम कर्तव्य र अधिकार वारे नयां निर्वाचित उपाध्यक्ष लगायत जननिर्वाचित पदाधिकारीहरु लाई अभिमुखिकरण गर्नुपर्ने

क्षमता विकासका क्षेत्रहरु	अपेक्षित क्षमता	वर्तमान क्षमता स्थिती	क्षमता न्युनता (अन्तराल)
	• सामुदायिक मेलमिलाप कर्ताहरु लाई सुचिकृत गरिएको	• न्यायिक समितिको वार्षिक प्रतिवेदन गाउँ सभामा पेश भई छलफल हुने गरेको • सामुदायिक मेलमिलाप कर्ताहरु लाई सुचिकृत गरिएको	
विषयगत समिति तथा उप समितिहरुको परिचालन	• स्थानीय सरकार संचालन ऐन अनुसारका विभिन्न विषयगत समिति तथा उप समितिहरु गठन भई कृयाशील रहेका • योजना तर्जुमा प्रकृयामा विषयगत समिति तथा उप समितिहरुको भुमिका प्रभावकारी रहेको	• विभिन्न विषयगत समितिहरु गठन भएका • केवल वार्षिक योजना निर्माणको वेला मात्र प्रकृया पुरा गर्न वैठक वस्ने गरेका	• विभिन्न विषयगत समितिहरु गठन भएका तर सकृय नरहेका • केवल वार्षिक योजना निर्माणको वेला मात्र प्रकृया पुरा गर्न वैठक वस्ने गरेका • विषयगत समितिहरुको क्षमता विकास विकास गर्नुपर्ने
समाजिक समावेशीकरण तथा निर्णय प्रकृयामा सहभागिता	• समाजिक समावेशीकरणलाई मुलप्रवाहिकरण गर्न लैंगिक समानता तथा समाजिक समावेशीकरण नीति वनेको • लैससास शाखा तथा फोकल व्यक्ति चयन भएको • वार्षिक रुपमा लैससास परिक्षण र र्लगिक उत्तरदायी वजेटिंग भएको हुनुपर्ने • योजना तर्जुमाका हरेका चरणहरु र निर्णय प्रकृयामा सहभागितात्मक पद्धती अवलम्वन गरेको	• लैससास नीति नवनेको • लैससास सम्पर्क व्यक्ति चयन गरिएको	• लैससास नीति/रणनीति वनाउनु पर्ने • वार्षिक रुपमा लैससास परिक्षण गर्नुपर्ने • लैंगिक उत्तरदायी वजेटिंग पद्धती अवलम्वन गर्नुपर्ने • लैससासबारे कर्मचारी र जनप्रतिनिधि दुवैको क्षमता विकास हुनुपर्ने
सहकार्य, समन्वय तथा साझेदारी	• समन्वय, सहकार्य र साझेदाीताका लागी साझा सरोकारका क्षेत्रहरु पहिचान गरिएको	• आवश्यकता अनुसार समन्वय , सहकार्य तथा साझेदारी गर्ने गरेको	• समन्वय, सहकार्य र साझेदाीताका लागी साझा सरोकारका क्षेत्रहरु पहिचान गरि

क्षमता विकासका क्षेत्रहरु	अपेक्षित क्षमता	वर्तमान क्षमता स्थिती	क्षमता न्युनता (अन्तराल)
	• समन्वय सहकार्य र साझेदारिका लागी रणनैतिक नीतिहरु वनेको र संघ, प्रदेश तथा अन्य स्थानीय तहहरु संग कार्यगत सम्वन्ध स्थापना		नियमित रुपमा समन्वय सहकार्य तथा साझेदारिता प्राथमिकता दिनुपर्ने • समन्वय सहकार्य र साझेदारिका लागी रणनैतिक नीतिहरु नवनेकोले आवश्यक रणनैतिक नितीहरु वनाएर सोही अनुरुप सम्वन्ध स्थापित गर्दैजाने
पारदर्शिता तथा गुनासो सुन्ने प्रणाली	• परदर्शिता तथा सुशासन प्रवर्धनका लागी सुशासनमा औजारहरुको नियमित र प्रभावकारी प्रयोग भएको • सार्वजनिक सुनुवाई,सामाजिक परिक्षण, सार्वजनिक परिक्षण, वार्षिक समिक्षा, प्रगति प्रतिवेदनहरुको प्रकाशन लगायतका विधी र प्रकृयाहरुको अवलम्वन भएको • गुनासो सुन्ने र सुचना अधिकारी तोकीएको	• गुनासो सुन्ने अधिकारी र सुचना अधिकारी तोकिएको • वेवसाईट तथा फेसवुक पेज अपडेट गर्ने गरिएको	• सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परिक्षण, सार्वजनिक परिक्षण नागरिक वडापत्र, गुनासो पेटिका, नागरिक अभिमत पत्र लगायतका सुशासन प्रवर्धनका औजारहरुको प्रयोग गर्नुपर्ने • सुशासन तथा सदाचार प्रवर्धनका लागी निती तथा कार्यविधी वनाएर सेवामा नागरिक हरुको सन्तुष्टि वढाउन पहल गर्नुपर्ने • कार्यपालिका र सभाका हरेक निर्णयहरु वेवसाईटमा सार्वजनिक गर्ने परिपाटी नबसेकोले त्यस्तो परिपाटी वसाल्नुपर्ने
अनुगमन तथा मुल्यांकन	• अनुगमन तथा मुल्यांकन संयन्त्र प्रभावकारी भएको • उपाध्यक्ष ज्युको् अध्यक्षताको अनुगमन समिती सकृय रहेको • हरेक विकास निर्माणका कामहरुको नियमित अनुगमन हुने गरेको • अनुगमन समितिको प्रतिवेदन माथी कार्यपालिका वैठकमा छलफल हुनेगरेको	• उपाध्यक्ष ज्युको अध्यक्षतामा अनुगमन समिति वनेको र योजना फरफारक पूर्व अनुगमन हुने गरेको	• अनुगमन समतिको प्रतिवेदन माथी छलफल गर्ने र आवश्यक सुधारात्मक कदमहरु चाल्ने परिपाटीको विकास हुनुपर्ने • अनुगमन समितिका पदाधिकारी हरुको क्षमता विकास गर्नुपर्ने

क्षमता विकासका क्षेत्रहरु	अपेक्षित क्षमता	वर्तमान क्षमता स्थिती	क्षमता न्युनता (अन्तराल)
संस्थागत मुल्य मान्यता	• संस्थागत मुल्य मान्यता स्थापित भई आफ्नो वेग्लै पहिचान कायम भएको	• संस्थागत मुल्यमान्यता स्थापित हुन नसकेको	• संस्थागत मुल्यमान्यता स्थापित हुन नसकेको

परिच्छेद : ४ क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य

४.१ क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य

गाउँपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी, उपभोक्ता समिति, गाउँपालिकासँग सहकार्य गर्ने विभिन्न गैसस लगायत अन्य सरोकारवाला लगायत समग्र गाउँपालिकाको समय सापेक्ष क्षमता अभिवृद्धि गरी स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाह प्रणालीलाई समावेशी, जवाफदेही, मितव्ययी गुणस्तरिय तथा प्रभावकारी बनाउनु समग्र लक्ष्य रहेको छ । मुलभूत रुपमा आम नागरिकलाई प्रदान गरिने न्यूनतम सेवाहरु प्रदान गर्न विकासका सवै साझेदारहरुवीच उच्चस्तरको समन्वय र सहकार्य विकास गरी सहभागितात्मक बिकास अवधारणालाई संस्थागत गर्न गाउँपालिकाको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने लक्ष्य पनि क्षमता विकास योजनाको रहेको छ । यसैगरी शासकीय स्तरमा अझ वढी सुधार र स्तरोन्नति गर्न विकास व्यवस्थापन, संगठनात्मक व्यवस्थापन, सुशासन एवं सेवा प्रवाह लगायतका क्षेत्रहरुमा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने अर्को लक्ष्य हो । स्थानीय तह संस्थागत स्वमुल्यांकन प्रणालीका सूचकहरु प्राप्तिमा योगदान पुग्ने गरी संस्थागत तथा व्यवस्थापकीय क्षेत्रमा सुधार ल्याउने तथा बिकेन्द्रीकरण र स्थानीय स्वायत्त शासनको अवधारणा अनुरुप स्थानिय सरकार निर्माणको आधारस्तम्भ तयार गर्दै स्थानीय तह प्रतिको जनताको वढदो आकांक्षा पुरा गर्न सक्ने दक्षतायुक्त संरचनाका रुपमा गाउँपालिकालाई रुपान्तरित गर्ने यस योजनाको लक्ष्य रहेको छ ।

४.२ उद्देश्य

क्षमता विकास योजनाको तयारीले गाउँपालिका तथा यसका विकास साझेदार संस्था एवं अन्य सरोकारवालाहरु समेतको कार्यसम्पादन स्तरमा सुधार ल्याई गाउँपालिकाले प्रवाह गर्ने सेवा सर्वसुलभ, गुणस्तरीय, मितव्ययी र वातावरणमैत्री बनाउने उद्देश्य लिइएको छ । यसैगरी यसको कार्यान्वयनबाट गाउँपालिका तथा सरोकारवाला निकायहरूको कार्यसम्पादन स्तरमा सुधार गर्ने, क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक स्रोत तथा साधनहरूको एकीन भई सो को परिपूर्तिका लागि सरोकारवालाहरूलाई मार्ग दर्शन गर्ने, स्थानीय विकास प्रक्रिया, सेवा एवम् सुविधामा अल्पसंख्यक तथा सीमान्तीकृत समुदाय र पिछडिएको तथा आर्थिक रूपले विपन्न वर्गको पहुँच वृद्धि गर्न सहयोग गर्ने लगायतका उद्देश्यहरु लिइएको छ । यस देखि बाहेक क्षमता विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनबाट हासिल गरिने निर्दिष्ट उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

- क्षमता विकासका कार्यहरुको गुणस्तर नियन्त्रण र त्यसको सुनिश्चितताको ब्यवस्था गर्न उपयुक्त संस्थागत संरचना तथा संयन्त्रको विकास गर्ने,
- वित्तीय अनुदान र अन्य सहयोगहरुको व्यवस्थापनको पूर्ण उपयोग गर्न स्थानीय तह संस्थागत स्वमुल्यांकन प्रणालीका सूचक अनुसार आवश्यक थप कार्य सम्पादन गर्ने,
- गाउँपालिका लगायत पालिका क्षेत्रका अन्य विकासका साझेदारहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्न क्षेत्रहरुको पहिचान गर्ने,
- सेवाग्राहीहरु र सेवा प्रदायकहरुको सोंच र क्षमतामा सकारात्मक परिवर्तन गरी सेवा प्रवाहमा अपनत्व र गुणात्मक सुधार गर्ने,

- गाउँपालिका क्षेत्रको आधारभुत सेवा प्रवाहमा संलग्न मानवीय संशाधनको दक्षतामा स्तरोन्नति गर्ने,
- सेवा प्रवाहको निम्ति आवश्यक पर्ने आधारभुत साधन, प्रणाली एवं प्रकृयामा सुधार तथा परिमार्जन गर्ने,
- सेवा प्रवाहको स्तरलाई सुधार गर्न स्थानीय नेतृत्वलाई अझ दक्ष बनाई उनीहरुको सहभागिता, ज्ञान, सीप र क्षमताको उच्चतम सदुपयोग गर्ने
- सेवा प्रवाह, विकास र सुशासनलाई दक्ष, समावेशी, पारदर्शी र प्रभावकारी बनाउने,
- सेवा प्रवाह, विकास र सुशासनमा विषयगत निकाय, गैसस, नीज क्षेत्र र नागरिक समाजको भूमिका र जवाफदेहिता बृद्धि गर्ने,

४.३ अपेक्षित नतिजा

यस गाउँपालिका भित्र क्रियाशील विकास साझेदार संस्था, नागरिक समाज र अन्य निकायविच समन्वय र सहकार्य विस्तार गरी सेवामा गुणस्तर कायम गर्ने, यस गाउँपालिकाको संस्थागत विकास तथा व्यवस्थापनमा सुदृढिकरण, सेवा प्रवाहका लागि संगठनात्मक क्षमतामा स्तरोन्नति, अध्यावधिक सूचना व्यवस्थापन, जनमैत्री सेवा प्रवाह, वित्तीय स्रोतको परिचालन र व्यवस्थापनमा सुधार, अनुदान तथा थप अनुदानमा बृद्धि, जननिर्वाचित प्रतिनिधि र कर्मचारीहरुको दक्षतामा बृद्धि, सहभागितात्मक विकास योजना सुदृढीकरण तथा संस्थागत, समावेशीकरणमा योगदान का साथसाथै गाउँपालिकाको समग्र सेवा प्रवाहमा पारदर्शिता, जवाफदेहिता तथा शुसाशन स्थापित गर्न मदत मिल्ने अपेक्षा लिईएकोछ ।उपर्युक्त उद्धेश्य हरुलाई बुदागतरुपमा निनम अनुसार उल्लेख गरिएको छ ;

- गाउँपालिकाबाट तयार हुने आर्थिक तथा वित्तिय एवं भौतिक प्रतिवेदनहरुको गुणस्तरमा अभिबृद्धि भई समयबद्ध एवं सार्वजनीकिकरण हुनेछन् ।
- संगठनात्मक संरचनामा देखिएको क्षमता अन्तराल बर्तमान स्थिति लेखाजोखा साथै गाउँपालिकाले मानवीय संसाधन विकासको अवसर प्राप्त गर्नेछ ।
- माग र आपूर्तिको आधारमा गाउँपालिकाले मानवीय संसाधन विकासको श्रोत साधन जुटाउन उपयुक्त अवसर प्राप्त हुनेछ ।
- कर्मचारीको रुची, चाहना तथा कार्यसम्पादनको स्तर एवं क्षेत्रलाई सम्वोधन गर्ने गरी क्षमता विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनको आधार तयार हुनेछ ।
- मानव संसाधन विकासको प्राथमिकता निर्धारण गरी सो क्षेत्रमा उपलव्ध श्रोत विनियोजन गर्नका लागि ३ बर्षे क्षमता विकास कार्ययोजना प्रमुख आधार हुनेछ ।
- गाउँपालिकाको क्षमता विकासको साथै समुदाय र सरोकारवालहरुलाई उनीहरुको कार्य सम्पादन स्तरमा समेत वृद्धि हुने अवसर प्राप्त हुनेछ ।

परिच्छेद : ५ क्षमता विकास आवश्यकता विश्लेषण

भोटेकोशी गाउँपालिकाको क्षमता विकास आवश्यकता विश्लेषण गर्नका लागि गाउँपालिकामा आयोजित कार्यशाला गोष्ठी, समूहगत छलफल, व्यक्तिगत अन्तरवार्ता, मेटा कार्ड मार्फत अपेक्षा संकलन लगायतका विधिहरु अपनाइएको थियो । जस अनुसार आवश्यकता विश्लेषण गर्दा जनप्रतिनिधिस्तर, समिति तथा उपसमितिस्तर, शाखागत कर्मचारीस्तर, संस्थागत क्षमता स्वमूल्याँकनको विषयक्षेत्र र सूचक अनुसार कमजोर सूचकहरु र संविधानको अनुसूची ८ मा उल्लेखित अधिकार र कार्य सम्पादनको अवस्थाको छुट्टा छुट्टै विश्लेषण गरिएको थियो । जसको विस्तृत विवरण निम्न बमोजिम रहेको छ :

५.१ जनप्रतिनीधी स्तर

जननिर्वाचित प्रतिनिधि (गाउँ सभा, कार्यपालिका तथा वडा समिति सदस्य) हरुका लागी पहिचान गरिएका क्षमता विकास सम्वन्धि क्षेत्रहरु (तालिम तथा अभिमुखिकरण):

- स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, जारी हुने स्थानीय तह सम्वन्धी अन्य ऐनहरु र नेपालको संविधान २०७२ का विषयवस्तु; हाल सम्म वनेका ऐन तथा कानुनहरु;
- योजना तर्जुमा तथा बजेट विनियोजन पद्धती; श्रोत पहिचान तथा अनुदान परिचालन सम्वन्धि वर्तमान व्यवस्था; आर्थिक तथा प्रशासनिक व्यवस्थापन;
- लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण, लैंगिक उत्तरदायि वजेटको अवधारणा; वालमैत्रि स्थानीय शासन अवधारणा; वातावरणमैत्री तथा पुर्ण सरसफाई सम्वन्धि अवधारणा;
- नेतृत्व विकास तथा सिकाई भ्रमण; समन्वय ,सहकार्य र साझेदारी विकास
- उपभोक्ता समिति गठन तथा परिचालन सम्वन्धि व्यवस्था; सामुदायिक मेलमिलाप तथा द्वन्द्व व्यवस्थापन;

५.२ समिति तथा उप-समिति गठन,परिचालन र कृयाशिलता

- विषयगत समिति गठन तथा परिचालन; विषयगत समितिको काम कर्तव्य अधिकार सम्वन्धि अभिमुखिरण,
- राजश्व परामर्श समिति र श्रोत अनुमान समितिको सुदृढिकरण (तालिम तथा अभिमुखिकरण)
- न्यायिक समितिको काम कर्तव्य अधिकार, कार्यसम्पादन तथा कानुनी प्रकृया वारे अभिमुखिकरण

५.३ कर्मचारी स्तर

क) व्यवस्थापकीय क्षमता विकासका लागि आवश्यक तालिम तथा अभिमुखिकरण: आधारभुत सेवाकालिन तथा विषयगत क्षेत्र अनुसारको तालिम, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ वारे अभिमुखिकरण, गाउँपालिका स्वयंले तयारी गरि लागु भएका कानूनहरु, स्थानीय तह सम्वन्धि ऐनहरु र नेपालको संविधान २०७२ का विषयवस्तु, स्थानीय तहको सु-शासन व्यवस्थापन,श्रोत पहिचान तथा अनुदान परिचालन सम्वन्धि वर्तमान व्यवस्था,आर्थिक तथा प्रशासनिक व्यवस्थापन,सामुदायिक मेलमिलाप तथा द्वन्द्ध व्यवस्थापन,लैगिंक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण, लैंगिक उत्तरदायि वजेटको अवधारणा,वालमैत्रि स्थानीय शासन अवधारणा,वातावरणमैत्री तथा पूर्णसरसफाई सम्वन्धि अवधारणा, योजना तर्जुमा, योजना प्राथमिकीकरण र श्रोत परिचालन,कार्यालय व्यवस्थाथपन,अनुगमन मुल्याङ्कन,योजनाको प्रभाव मूल्याङ्कन,फोहरमैला व्यवस्थापन,शहरी विकास तथा वातावरण व्यवस्थापन,समन्वय र साझेदारी विकास

ख) ज्ञानवर्द्धक तालिम : स्थानीय तह शासन संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि र नेपालको संविधानमा भएको स्थानीय तह सम्वन्धि व्यवस्था, सुशासन प्रवर्धन,सार्वजनिक लेखा परिक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई र सामाजिक परिक्षण,सामाजिक समावेशि विकास, मानव संशाधन विकास/व्यवस्थापन, सकारात्मक सोंच

ग) वित्तिय व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम: स्थानीय तहको वजेट तर्जुमा, स्थानीय तहको आन्तरिक लेखा परिक्षणस, स्थानीय तहको वित्तिय व्यवस्थापन, राजश्व परिचालन, जिन्सि तथा सम्पत्ति व्यवस्थापन, सार्वजनिक खरिद ऐन तथा व्यवस्थापन

घ) सूचना व्यवस्थापनः प्राविधिक सिप/सूचना प्रविधि,लाइब्रेरी ब्यवस्थापन (ई लाइब्रेरी समेत): व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा पंजिकरण ब्यवस्थापन(अनलाईन व्यक्तिगत घटना दर्ता समेत),भौगोलिक सूचना प्रणाली, वाह्य सम्वन्ध एवं संचार

ङ) अन्य तालिम : अग्नी नियन्त्रण,सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम,लैससास र लैगिंक उत्तरदायी वजेट,भवन आचारसंहिता तथा निर्माण सम्वन्धि मापदण्ड, प्रस्तावना तथा प्रतिवेदन लेखन, सार्वजनिक नीजि साझेदारी कार्यविधि आदी ।

५.४ विषय क्षेत्र अनुसार संस्थागत स्वमुल्यांकनमा कमजोर कार्यसम्पादन देखिएका क्षेत्रहरुको विश्लेषण

संस्थागत क्षमता स्वमूल्याँकनका विषय क्षेत्र अनुसार यस गाउँपालिकाले आ.व. ०७७१०७८ को संस्थागत स्वमूल्याङ्कनमा ४६.२५ अंक प्राप्त गरेको छ। जसलाई कमजोर अवस्था मानिन्छ। विषय क्षेत्र अनुसार स्वमुंल्यांकनमा प्राप्त अंक प्रतिशत तालिका नं ७ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका : ७ : भोटेकोशी गाउँपालिकाको संस्थागत स्वमुल्यांकन नतिजा (आ.व. ०७७१०७८

क्र.स.	शीर्षक	पूणांङ्क	प्राप्तांक	प्रतिशत
१	शासकीय प्रवन्ध	9	7.5	83.33
२	संगठन तथा प्रशासन	8	5.75	71.88
३	वार्षिक वजेट तथा योजना तर्जुमा	11	7	63.64
४	वित्तीय एवं आर्थिक व्यवस्थापन	11	7	63.64
५	सेवा प्रवाह	16	7.5	46.88
६	न्यायिक कार्यसम्पादन	7	4.5	64.29
७	भौतिक पुर्वाधार	13	2.5	19.23
८	समाजिक समावेशीकरण	10	2	20.00
९	वातावरण संरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन	9	2	22.22
१०	सहकार्य तथा समन्वय	6	0.5	8.33
जम्मा		100	46.25	

उपरोक्त तालिका अनुसार सबैभन्दा बढी शासकीय प्रवन्ध अन्तर्गतका सूचकहरुमा ८३% आएको छ। त्यसपछि क्रमहः संगठन तथा प्रशासन, न्यायिक कार्य सम्पादन, वार्षिक वजेट तथा योजना, तर्जुमा, वित्तीय एवं आर्थिक व्यवस्थापनका सूचकहरुमा ६०% भन्दा बढी नम्बर आएको छ भने त्यसपछि क्रमशः सेवा प्रवाह, वातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन, सामाजिक समावेशीकरण, भौतिक पूर्वाधार र सबभन्दा सहकार्य तथा समन्वयमा ८.३३% मात्र नम्बर प्राप्त भएको छ। स्वमूल्याँकनमा कमजोर देखिएका विषयक्षेत्र र सूचकहरुलाई तालिका ८ मा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ८ संस्थागत क्षमता स्वमूल्याँकनका कमजोर सूचक र कार्य सम्पादन सुधारका लागि आवश्यक क्षमता विकास कार्यक्रम :

विषय सूचक	**उपसूचक नं.**	**सूचकको व्याख्या**	**कार्य सम्पादन सुधारका लागि आवश्यक क्षमता विकास कार्यक्रम (ज्ञान, सपि, दक्षता)**	**क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन/ संस्थागत/ प्रणाली विकास)**
शासकीय प्रबन्ध	१.२.३	आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली (स्थाससंऐ दफा ७८)	आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने ।	प्रणाली विकास
संगठन तथा प्रशासन	२.२.१	विषयगत विभाग। महाशाखा शाखा र उपशाखारएकाइहरु एवं जनशक्तिको काम, कर्तव्य, अधिकार र जिम्मेवारीको कार्यविवरण । (स्थाससंऐ दफा ८ अनुसार)	कार्य विवरण तयार गरी सबै शाखा र कर्मचारीहरुलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने ।	प्रणाली विकास
वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन	३.३.१	वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम र आवधिक योजना तर्जुमा।	एकिकृत भुउपयोग योजना, यातायात गुरु योजना, वाताबरण व्यवस्थापन योजना समेत समाबेश गरि मा आधारित आवधिक योजना सहितको बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरि कार्यन्वयन गर्नु पर्ने ।	प्रणाली विकास
	३.२.१	दीगो विकासका लक्ष्यहरुको स्थानीयकरण (स्थाससंऐ को दफा २ अनुसार)	दीगो विकासका लक्ष्यहरुको स्थानीयकरणका लागि स्पष्ट नीति तथा कार्ययोजना तर्जुमा गरि बार्षिक योजनामा समाबेश गरि कार्यन्वयन गर्नु पर्ने ।	प्रणाली विकास
	३.३.४	गैसस मार्फत योजना कार्यान्वयन गरेको अवस्थामा गैससको नगद लागत साझेदारी ।	गैसस मार्फत योजना कार्यान्वयन गर्दा उनीहरुले अनिवार्य रुपमा कम्तिमा ५% नगद लाभांस व्यहोर्ने गरी योजना कार्यान्वयन गर्नु पर्ने नीति अबलम्बन गर्ने ।	प्रणाली विकास
वित्तीय एवं आर्थिक व्यवस्थापन	४.१.२	वित्तिय अनुशासन (असविव्यऐपरिच्छेद ८, दफा २५ देखि ३२)	वित्तीय एवं आर्थिक व्यवस्थापन, वित्तिय अनुशासन सम्बन्धि कर्मचारि तथा जनप्रतिनितधि, विभिन्न समितिलाइ तालिम तथा गोष्ठिसंचालन गर्ने ।	प्रणाली विकास
	४.२.३	प्रचलित कानुन अनुसार खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयारी र कार्यान्वयन	प्रचलित कानुन अनुसार खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयार गर्न प्राविधिक सहयोग ।	प्रणाली विकास
	४.२.४	वार्षिक बजेट कार्यान्वयनको प्रगति समीक्षा (स्थाससंऐन दफा ७ को ६)	गत आर्थिक बर्ष को समीक्षा चालु आ। व। को पहिलो चौमासिक भित्र गर्ने नीति तथा कार्यविधि निर्माण गरि लागु गर्नु पर्ने ।	प्रणाली विकास

विषय सूचक	उपसूचक नं.	सूचकको व्याख्या	कार्य सम्पादन सुधारका लागि आवश्यक क्षमता विकास कार्यक्रम (ज्ञान, सपि, दक्षता)	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन/ संस्थागत/ प्रणाली विकास)
सेवा प्रवाह	५.१.१	सेवा प्रवाह (स्थाससंऐनदफा ११)	स्थानिय तहबाट नागरिकलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने सेवा सुविधाको सम्बन्धमा कार्यपालिकाको बैठकमा छलफल गरि सुधारका सम्बन्धमा अभिमुखिकरण ।	प्रणाली विकास
	५.२.२	सेवा प्रवाहको मापदण्ड -SOP_ (स्थाससं ऐन दफा १को उपदफाको ङ १)	कार्यलय बाट प्रवाह हुने सेवा सम्बन्धि मापदण्ड तयार गरि कार्यन्वयन गर्ने निति बनाउनु पर्ने ।	प्रणाली विकास
	५.३.१	गुनासो फछ्यौट (स्थाससं ऐन दफा १को उपदफाको ङ ७)	कम्तिमा पनि ८०% फछ्यौट गर्ने नीति लागु गर्नु पर्ने ।	प्रणाली विकास
	५.३.४	सार्वजनिक सुनुवाइ (स्थाससंऐ दफा ७८ को उपदफा ५)	प्रत्येक चौमासिकमा कम्तिमा १ पटक सार्बजनिक सुनाई अनिबार्य गर्ने र सो को प्रतिबेदन सार्बजनिकिकरण गर्नु पर्ने ।	प्रणाली विकास
	५.३.५	सेवा प्रवाहमा घुम्ति सेवाको प्रयोग (स्थाससंऐ दफा१को उपदफाको ङ ७)	आबश्यक्ता अनुसार सबै वडा हरुमा घुम्ति सेबा संचालन गर्ने नीति तयार गरि लागु गर्नु पर्ने ।	प्रणाली विकास
	५.३.८	कृषि र पशु सेवा (स्थाससंऐ दफा ११ को उपदफा २ को ण र द)	आबश्यक जनशक्ति, माग अनुसारको सेवा र प्रविधि को ब्यावस्थापन गर्नु पर्ने ।	मानव संशाधन/ संस्थागत/ प्रणाली विकास)
	५.३.९	स्थानीय उत्पादनको प्रर्वर्धन र बजारीकरण (स्थाससंऐ दफा ११ को उपदफाको ण ७)	स्थानीय उत्पादनको प्रर्वर्धन र बजारीकरण को नीतिगत र कार्यक्रम तर्जुमा गरि बजार ब्यवस्थापन गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत विकास
न्यायिक कार्यसम्पादन	६.२.३	न्यायिक समितिको प्रतिवेदन प्रणााली (स्थाससंऐन दफा ५को उपदफा २)	प्रतिबेदन लेख्ने सिपको विकास तथा सभामा पेश गर्ने ।	प्रणालीगत विकास
	६.३.२	न्यायिक समितिको निर्णय उपर पुनरावेदन (स्थाससंऐन दफा ५१)	उजुरी फर्छयौट तथा पुनराबेदन सम्बन्धि तालिम न्यायिक समिति ता मेलमिलापकर्ता लाई संचालन गर्नु पर्ने ।	मानव संशाधन/ संस्थागत/ प्रणाली विकास)
	७.१.१	सडक यातायात गुरूयोजना अनुसार सडक पूर्धाधार निर्माण	सडक यातायात गुरूयोजना तयार गर्न प्राविधिक सहयोग	प्रणालीगत

विषय सूचक	उपसूचक नं.	सूचकको व्याख्या	कार्य सम्पादन सुधारका लागि आवश्यक क्षमता विकास कार्यक्रम (ज्ञान, सपि, दक्षता)	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन/ संस्थागत/ प्रणाली विकास)
भौतिक पूर्वाधार	७.१.२	जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना (स्थाससंऐन, २०७४ को दफा २७.२)	जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना तयार गर्न प्राविधीक सहयोग	प्रणालीगत
	७.१.३	भौतिक पूर्वाधार विकासमा सार्वजनिक(निजी साझेदारी नीति (स्थाससंऐन, २०७४ को दफा २४.८)	भौतिक पूर्वाधार विकासमा सार्वजनिक(निजी साझेदारी नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न प्राविधीक सहयोग ।	प्रणालीगत
	७.२.१	बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री पूर्वाधार (स्थाससंऐन, २०७४ को दफा २४ को उपदफा २)	सेवा प्रवाह गर्ने सबै पुर्वाधारहरु बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री निति तथा कार्यक्रम तयार गरि कार्यन्वयन गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत विकास
	७.२.२	निर्मित पूर्वाधारको उपयोग र दिगो व्यवस्थापन (स्थाससंऐन, २०७४ को दफा २ को उपदफा ३)	निर्मित पूर्वाधारको उपयोग र दिगो व्यवस्थापन मर्मत संहारको लागि नितिगत तथा कार्यक्रम सहित कोषको स्थापना गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत विकास
	७.२.३	आयोजनाको वातावरणीय अध्ययन(संक्षिप्त, प्रारम्भिक वातवरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (IEE) र वातावारणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) (स्थाससंऐन, २०७४ को दफा २ को उपदफा २)	कानुन बमोजिम आयोजनाको वातावरणीय अध्ययन(संक्षिप्त, प्रारम्भिक वातवरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (IEE) र वातावारणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA)गर्नको लागि प्राविधिक सहयोग र क्षमता विकास गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत विकास
	७.२.४	राष्ट्रिय भवनसंहिता र मापदण्ड (स्थाससंऐन, २०७४ को दफा ४३ को उपदफा १)	राष्ट्रिय भवनसंहिता र स्थानीय भवन मापदण्ड नीति तर्जुमा पुर्ण रुपमा लागु गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत विकास
	७.३. २	सडकको स्तर उन्नति (स्थाससंऐन, २०७४ को दफा १को उपदफाको ट १,५)	सडकको स्तर उन्नति स्पष्ट निति निर्माण गरि लागु गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत विकास
	७.३.५	फोहोर मैला व्यवस्थापन (स्थाससंऐन, २०७को दफा १को उपदफाको ग ११)	फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि स्पष्ट निति निर्माण गरि लागु गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
	७.३.६	औद्योगिक पूर्वाधार (स्थाससंऐन, २०७को दफा ११)	एक स्थानीय तह एक उधोग ग्रामको निति अनुरुप आबश्यक पहल गर्नु पर्ने ।	

विषय सूचक	उपसूचक नं.	सूचकको व्याख्या	कार्य सम्पादन सुधारका लागि आवश्यक क्षमता विकास कार्यक्रम (ज्ञान, सपि, दक्षता)	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन/ संस्थागत/ प्रणाली विकास)
	८.२.३	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण (स्थाससंऐन, २०७४ को दफा ११ एपदफा २ त)	बालबालिका पुनर्स्थापना केन्द्र, जेष्ठ नागरिक आस्रय केन्द्र, अशक्त स्याहार केन्द्रको स्थापना र संचालन निति कार्यक्रम तयार गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
	८.२.३	बालश्रम, बाल विवाह, बहुविवाह, दाइजो/दहेज, बोक्सी, छाउपडी जस्ता प्रथासँग सम्बन्धित कार्यहरु (स्थाससंऐन, २०७४ को दफा १२ उपदफा २ को ग ३०)	बालश्रम, बाल विवाह, बहुविवाह, दाइजो/दहेज, बोक्सी, छाउपडी जस्ता प्रथासँग सम्बन्धित कार्यहरु को नियन्त्रण निति तथा कार्यक्रम बनाई कार्यन्वयन गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
सामाजिक समावेशीकरण	८.२.४	लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण उत्तरदायी बजेट परीक्षण (GESI Audit) (स्थाससंऐन, २०७को दफा २उपदफा को छ)	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट नमूना जारी कार्यविधि बमोजिम प्रत्येक वर्ष लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण बजेट परीक्षण गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
	८.३.१	महिला विरुद्ध हुने घरेलु हिंसाको घटनामा कमी (अघिल्लो आ. व. को तुलनामा)	महिला विरुद्ध हुने घरेलु हिंसाको घटनामा कमी ल्याउने जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्ने ।	संस्थागत
	८.३.२	बालश्रम, बालविवाह, बहुविवाह, दाइजो/दहेज, बोक्सी, छाउपडी जस्ता प्रथा रोकथामका लागि तर्जुमा गरिएका कार्यक्रममा लगानी (सशर्त अनुदान बाहेक बाँकी वजेटको)	बालश्रम, बालविवाह, बहुविवाह, दाइजो/दहेज, बोक्सी, छाउपडी जस्ता प्रथा रोकथामका लागि तर्जुमा गरिएका कार्यक्रममा कम्तिमा ०.५% बजेटको ब्यवस्था गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
	८.३.३	महिला/दलित/अपाङ्ता भएका व्यक्ति संयोजक/ अध्यक्ष भएको उपभोक्ता समितिहरुको सङ्ख्या (कूल गठीत उपभोक्ता समितिको)	महिला/दलित/अपाङ्ता भएका व्यक्ति संयोजक/ अध्यक्ष भएको उपभोक्ता समितिहरुको सङ्ख्या कम्तिमा १०% देखि ३०% सम्म लागु गर्नु पर्ने ।	संस्थागत
	८.३.४	आर्थिक तथा सामाजिक रूपमा पछि परेका महिला, बालबालिका, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, अल्पसङ्ख्यक, सीमान्तकृत समुदायको सामाजिक र आर्थिक उत्थानमा गरिने	आर्थिक तथा सामाजिक रूपमा पछि परेका महिला, बालबालिका, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, अल्पसङ्ख्यक, सीमान्तकृत समुदायको सामाजिक र आर्थिक उत्थानमा गरिने लगानी २ देखि १० % ब्यवस्था गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत

विषय सूचक	उपसूचक नं.	सूचकको व्याख्या	कार्य सम्पादन सुधारका लागि आवश्यक क्षमता विकास कार्यक्रम (ज्ञान, सपि, दक्षता)	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन/ संस्थागत/ प्रणाली विकास)
		लगानी (सशर्त अनुदान बाहेक बाँकी वजेटको)		
वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	९.१.१	विपद् व्यवस्थापन (स्थाससंऐन, २०७को दफा १उपदफाको न)	विपद् व्यवस्थापनका लागि योजना, ऐन, रणनिति र कार्ययोजना बनाउन प्रवाधिक सहयोग तथा तालिम	प्रणालीगत
	९.२.१	वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रण (जल, भूमि, ध्वनी, वायु र खाद्य) (स्थाससंऐन, २०७को दफा १उपदफा को ङ १,२र २६)	वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रण (जल, भूमि, ध्वनी, वायु र खाद्य) निम्नतम कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
	९.२.२	वातावरणमैत्री पूर्वाधार	सार्वजनिक पूवार्धार निर्माण गर्दा वा निजी पूर्वाधार स्वीकृत दिँदा वातावरणमैत्री पूर्वाधारलाई मात्र स्वीकृत दिने कानूनी व्यवस्था गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
	९.३.१	वातावरणीय क्षेत्र प्रवर्द्धनमा बजेट विनियोजन	वातावरणीय क्षेत्र प्रवर्द्धनमा बजेट विनियोजन गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
	९.३.२	वातावरण संरक्षणमा टोल विकास संस्था, नागरिक तथा निजी क्षेत्र र गै. स. स. को सहभागिता	वातावरण संरक्षणमा टोल विकास संस्था, नागरिक तथा निजी क्षेत्र र गै. स. स. को सहभागिता गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
	९.३.४	टोल विकास संस्था/ स्थानीय तहमा सामुदायिक संस्था गठन तथा सञ्चालन	टोल विकास संस्था/ स्थानीय तहमा सामुदायिक संस्था गठन तथा सञ्चालन कानूनी व्यवस्था गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
सहकार्य र समन्वय	१०. १. १	संघ, प्रदेश र स्थनीय तह बीचको सहकार्य र समन्वय (नेपालको संविधानको धारा २३५)	अन्तर सरकार सम्नवय सम्बन्धी नीतिगत तथा कार्यगत निर्देशिका तयार गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
	१०. १. २	अन्तर स्थानीय तह सहकार्य र समन्वय (प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण र उपयोग, पूर्वाधार निर्माण, वातावरण संरक्षण तथा फौहोरमैला व्यवस्थापन, आपतकालीन सेवा व्यवस्थापन,राजश्व सङ्कलन आदि) (स्थाससंऐन, २०७को दफा २६) (सहलगानीका योजनाहरू : ल्याण्डफिल	साझा सरोकारका विषयहरुको सहकार्य र समन्वयको छेत्रहरु पहिचान र सो सम्बन्धि नीति र संरचना तयार गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत

विषय सूचक	उपसूचक नं.	सूचकको व्याख्या	कार्य सम्पादन सुधारका लागि आवश्यक क्षमता विकास कार्यक्रम (ज्ञान, सपि, दक्षता)	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन/ संस्थागत/ प्रणाली विकास)
		साईट, अग्नी नियन्त्रण, सडक हरियाली, प्लाष्टिक नियन्त्रण, स्वास्थ्य शिक्षा, रंगशाला, खेलकुद, पर्यटन, बोटानिकल गार्डेन, नदी नियन्त्रण, सिंचाई, खानेपानी आदी)		
	१०.३.१	अन्तर सरकारी समन्वय तथा सहजीकरण	अन्तर सरकारी समन्वय तथा सहजीकरण संरचना तयार गरि क्रियासिल गर्नु पर्ने ।	प्रणालीगत
	१०.३.२	अन्तर स्थानीय तह साझेदारी	गाँउपालिका वा नगरपालिकासँग साझेदारिमा आयोजना संयुक्त व्यवस्थापन गर्ने गरि योजना निर्माण तथा संचालन गर्ने ।	प्रणालीगत
	१०.३.३	जिल्ला समन्वय समिति सँगको समन्वय	जिल्ला समन्वय समिति सँगको समन्वय गर्ने गरि योजना निर्माण तथा संचालन गर्ने ।	प्रणालीगत

५.५ संविधान प्रदत्त अधिकार र कार्यसम्पादन अवस्थाको संक्षिप्त विश्लेषण

तालिका नं. ९ :संविधान प्रदत्त अधिकार र कार्यसम्पादन अवस्थाको संक्षिप्त विश्लेषण

अधिकार क्षेत्रहरु	उपभोग भए नभएको	जनशक्ति भए नभएको	आवश्यक कानुन वनेको नवनेको
(क) एकल अधिकारको क्षेत्र			
गाँउ प्रहरी	नभएको	नभएको	नवनेको
सहकारी संस्था	भएको	भएको	वनेको
एफ.एम. संचालन	नभएको	नभएको	नवनेको
स्थानीय कर, सेवा शुल्क, दस्तुर	भएको	भएको	वनेको
स्थानीय सेवा व्यवस्थापन	भएको	भएको	वनेको
स्थानीय तथ्यांक र अभिलेख व्यवस्थापन	भएको	भएको	नवनेको
स्थानीय स्तरका विकास आयोजना तथा परियोजना	भएको	भएको	वनेको
आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा	भएको	भएको	वनेको
आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाइ	भएको	भएको	वनेको
स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता	आंशिक भएको	नभएको	नवनेको
स्थानीय सडक, ग्रामिण सडक, कृषि सडक र सिंचाइ	भएको	भएको	नवनेको
गाउँसभा, मेलमिलाप र मध्यस्थताको व्यवस्थापन	भएको	भएको	वनेको
स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन	भएको	भएको	वनेको
जग्गाधनी दर्ता प्रमाणपुर्जा वितरण	नभएको	नभएको	नवनेको
कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य, सहकारी	भएको	भएको	नवनेको
ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अशक्तहरूको व्यवस्थापन	भएको	भएको	नवनेको
बेरोजगारको तथ्यांक संकलन	भएको	भएको	नवनेको
कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, सञ्चालन र नियन्त्रण	भएको	भएको	नवनेको
खानेपानी, साना जलविद्युत् आयोजना, वैकल्पिक ऊर्जा	भएको	भएको	नवनेको
विपद् व्यवस्थापन	भएको	भएको	नवनेको
जलाधार, वन्यजन्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण	भएको	भएको	नवनेको
भाषा, संस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास	भएको	भएको	नवनेको
(ख) साझा अधिकारबाट प्राप्त अधिकार			
खेलकुद र पत्रपत्रिका	भएको	भएको	नवनेको
स्वास्थ्य	भएको	भएको	नवनेको
विद्युत्, खानेपानी तथा सिंचाइ जस्ता सेवाहरू	भएको	भएको	नवनेको

अधिकार क्षेत्रहरु	**उपभोग भए नभएको**	**जनशक्ति भए नभएको**	**आवश्यक कानुन वनेको नवनेको**
वन, जंगल, वन्यजन्तु, चराचुरूङ्गी, जल उपयोग, वातावरण, पर्यावरण तथा जैविक विविधता	भएको	नभएको	नवनेको
सामाजिक सुरक्षा र गरीबी निवारण	भएको	भएको	वनेको
व्यक्तिगत घटना, जन्म, मृत्यु, विवाह र तथ्याङ्क	भएको	भएको	वनेको
स्थानीय स्तरमा पुरातत्व, प्राचीन स्मारक र संग्रहालय संरक्षण, संवर्द्धन र पुनर्निर्माण	भएको	नभएको	नवनेको
सुकुम्बासी व्यवस्थापन	भइरहेको	नभएको	नवनेको
प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी	भएको	नभएको	नवनेको
सवारी साधन अनुमति	नभएको	नभएको	नवनेको
संघसंस्था दर्ता तथा नवीकरण	भएको	भएको	नवनेको
भूमि व्यवस्थापन	नभएको	नभएको	नवनेको
सञ्चार सेवा	नभएको	नभएको	नवनेको
यातायात सेवा	नभएको	नभएको	नवनेको
घरेलु तथा साना उद्योग	भएको	नभएको	नवनेको

परिच्छेद : ६ क्षमता विकास योजनाका प्राथमिकताहरु

क्षमता विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनको उद्देश्य संस्थागत तथा मानव संशाधन विकासको क्षमता अभिबृद्धि गरी सेवा प्रवाहलाई चुस्त र प्रभावकारी बनाउनु पनि एउटा मुख्य उद्देश्य हो । यसरी क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्दा कुन क्षेत्रमा विद्यामान क्षमताको अन्तराल बढी छ त्यस विषयलाई प्राथमिकता दिई क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्न सकियो भने यसको कार्यान्वयन मार्फत लक्ष्यमा पुग्न सकिन्छ। यसै सन्दर्भमा भोटेकोशी गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा गाउँपालिका भएको कार्यशाला गोष्ठी, पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुसँग भएको छलफल, समूगत छलफल, सरोकारवालाहरुसँगको छलफल, विगतका वर्षहरुमा भएको क्षमता विकास सम्बन्धी गतिविधिहरुको विश्लेषण तथा सन्दर्भ सामग्रीहरुको अध्ययन तथा विश्लेषणबाट निम्नानुसारको क्षमता विकासका क्रियाकलापहरुलाई प्राथमिकता दिनु पर्ने देखिन्छः

६.१ जनप्रतिनीधी स्तर

स्थानीय तहको हालै सम्पन्न दोस्रो निर्वाचन वाट निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरुको क्षमता विकास वाटै स्थानीय तहको सेवा प्रवाह र सुशासन प्रवर्धन गर्नै सकिने भएकाले जनप्रतिनिधीहरुका लागी क्षमता विकासका केही प्राथमिकताका क्षेत्रहरु सिफारिश गरिएका छन जसलाई तालिका ७ मा राखिएको छ ।

तालिका १० : जनप्रतिनिधिहरुको क्षमता विकास योजनाका प्राथमिकताहरु

क्र.स.	क्षमता विकासका प्राथमिकताका बिषय क्षेत्र तथा कार्यक्रमहरु
1.	जनप्रतिनिधिहरुको काम, कर्तब्य र अधिकार सम्बन्धी स्पष्टता र कायर्दक्षता अभिबृद्धि
2.	योजना कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन सम्बन्धी अबधारणा, ज्ञान र सीप विकास
3.	सेवाप्रबाह, सुशासन, नेतृत्व विकास लगायत ब्यबस्थापनका नविनतम् आयाम सम्बन्धी अभिमुखीकरण/प्रशिक्षणका कार्यक्रम
4.	योजनाको कार्यान्वयनमा गुणस्तर परिक्षण विधि र आबश्यक ज्ञान सीपको विकास
5.	संचार, समन्वय, साझेदारिता विकासको अधारणा ज्ञान र सीप अभिबृद्धि
6.	संयोजन, सहजीकरण र समझदारी निर्माण (Negotiation) अबधारणा सम्बन्धमा अभिमुखीकरण/तालिम
7.	अवलोकन, अध्ययन भ्रमण, सिकाई तथा अनुभब आदानप्रदान
8.	सुचना तथा संचार प्रविधीमैत्री कार्य स्थाल र कार्य क्षमता
9.	आवश्यक नीति तथा कानून निर्माण र कार्यान्वयन
10.	सहभागितात्मक योजना तर्जुमा (अर्थपुर्ण जनसहभागिता, पहिचान, प्राथमिकिकरण, श्रोत ब्यबस्थापन) अबधारणा, ज्ञान र सीप विकास
11.	न्याय निरुपण सम्बन्धी ज्ञान र सिप अभिबृद्धि कार्यक्रम
12.	कानून निर्माण सम्बन्धी बिस्तृत ज्ञान
13.	लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण (GESI) सम्बन्धी अभिमुखीकरण

६.२ समिति तथा उप समिति गठन, परिचालन र कृयाशिलता

स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा व्यवस्था भए वमोजिमका विभिन्न विषयगत समितिहरुको गठन र परिचालन वाटै गाउँ पालिकाको समग्र सेवा प्रवाहलाई व्यवस्थित र प्रकृयागत वनाउन सकिने भएकाले ऐनमा व्यवस्था भए वमोजिमका तपसिलमा उल्लेश भए अनुसारका समिति उपसमिती गठन, परिचालन र कृयाशिलतामा जोड दिनुपर्ने हुन्छ ।

तालिका ११ : समिति तथा उपसमिति गठन, परिचालन र क्रियाशीलताका लागि आवश्यक क्षमता विकास योजनाका प्राथमिकताहरु

क्र.स.	क्षमता विकासका प्राथमिकताका बिषय क्षेत्र तथा कार्यक्रमहरु
1.	न्यायिक समितिको काम, कर्तब्य र अधिकारमा स्पष्टता र कार्यसम्पादन सीप र क्षमता अभिबृद्धि
2.	न्याय निरुपण सम्बन्धी ज्ञान र सीपको अभिबृद्धि
3.	स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण प्रकृया सम्बन्धमा समितिको क्षमता अभिवृद्धि
4.	योजनाको छनौट तथा तर्जुमा, बजेट तथा कार्यकमको प्राथमिकीकरण गर्ने, श्रोतको पहिचान र आँकलन गर्ने ज्ञान र सीप विकासका कार्यक्रमहरु
5.	आन्तरिक आयको बार्षिक प्रक्षेपण बमोजिम आय बृद्धि गर्न सक्ने सीप र क्षमताको विकास
6.	कर, करको दायरा, प्रगतिशिल करको अबधारणा सम्बन्धी अभिमुखीकरण/तालिम
7.	अवलोकन, अध्ययन भ्रमण, सिकाई तथा अनुभब आदानप्रदान
8.	आवश्यक नीति तथा कानून निर्माण र कार्यान्वयन

उपर्युक्त समितिको गठन परिचालन र कृयाशीलताका लागी आवश्यक पर्ने ऐन, नियमावली, कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरु निर्माण गरि कार्यान्वयनमा ल्याउन जरुरी छ, यसर्थ सवै भन्दा पहिले आवश्यक कानुनहरुको निर्माण तथा समयानुकुल अद्यावद्यिक र ती समितिहरुको क्षमता विकास तालिमका पहिलो प्राथमिकता पर्दछ ।

६.३ कर्मचारी स्तर

स्थानीय तह जनताको सवै भन्दा नजिकको सरकार भएका कारण नागरिकसँग जोडिएका अधिकांश कामहरु गाउँपालिकाकबाट गर्नु पर्ने हुन्छ । योजना संचालन, अनुगमन, मुल्याँकन, फरफारकका अतिरिक्त सिफारिस, सामाजिक सुरक्षा, व्यक्तिगत घटना दर्ता, विपद् व्यवस्थापन, कृषि, पशु, जनस्वास्थ्य सम्बन्धी सेवाहरु, बैठक संयोजन, सभा सञ्चालन लगायत आकस्मिक सेवाका कार्यहरु समेत कर्मचारीहरुले गर्नु पर्ने हुन्छ । यसकारण यी सवै प्रकारका सेवा प्रवाहका लागि कार्यरत कर्मचारीहरुको समयानुकूल क्षमता विकास हुनु आवश्यक छ । यसर्थ यस गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहलाई चुस्त र व्यवस्थित वनाउन तपसिल वमोजिमका प्राथमिकताका क्षेत्रहरु पहिचान तथा सिफारिश गरिएका छन :

तालिका १० : कर्मचारीहरुका लागि क्षमता विकास योजनाका प्राथमिकताहरु

क्र.स.	क्षमता विकासका कार्यक्रम
1.	आवधिक योजना, क्षेत्रगत रणनीतिक योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी अभिमुखीकरण
2.	मध्यकालिन खर्च संरचना सम्बन्धी प्रशिक्षण ।
3.	आर्थिक प्रशासन तथा आन्तरिक नियन्त्रण सम्बन्धि अभिमुखिकरण ।
4.	बेरुजु फछ्र्यौट सम्बन्धी उत्प्रेरणात्मक प्रशिक्षण र कार्य योजना ।

5.	सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परिक्षण र सार्वजनिक परिक्षणको बिधि र प्रकृया निर्धारण सम्बन्धि अभिमुखिकरण ।
6.	सरसफाई र गुणस्तरीय कार्य सम्बन्धी चेतानमूलक अभिमुखीकरण कार्यक्रम ।
7.	सार्वजनिक नीजि साझेदारी नीतिको तयारी र कार्यान्वयन सम्बन्धी अभिमुखिकरण ।
8.	गैरसरकारी संस्थासँग साझेदारी तथा सहकार्य सम्बन्धी कार्यविधि ।
9.	बालमैत्री स्थानीय सरकार निर्माणको लागि अभिमखिकरण ।
10.	कार्यसम्पादन पद्धतिको विकास र कार्यसम्पादन करार संझौता पद्धतिको विकास र कार्यान्वयन
11.	कृर्षि कर्ममा बीउ बिजन, मलखाद तथा औषधीसम्बन्धी नियमन कार्यविधिको तर्जुमा र कार्यान्वयन
12.	अतिरिक्त शैक्षिक क्रियाकलापको संचालन सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम ।
13.	संघ, प्रदेश र अन्तर स्थानीय निकायबीच समन्वय सहकार्य सम्बन्धी कानून तर्जुमा ।

परिच्छेद : ७ त्रीवर्षिय क्षता विकास योजना (लक्ष्य , नतिजा र श्रोत)

७.१ क्षमता विकास नीति

भोटेकोशी गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्ने सिलसिलामा भएको कार्यशाला गोष्ठी, समूहगत छलफल, विगत वर्षहरुका वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम र प्रगति समीक्षा प्रतिवेदन, ऐन कानूनहरु लगायत अन्य दस्तावेजहरुको अध्ययन एवं विश्लेषणका आधारमा क्षमता विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनका लागि देहाय बमोजिमका नीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ।

- वित्तीय व्यवस्थापन, योजना तर्जुमा प्रक्रिया, कार्यान्वयन, समन्वय र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ।
- कार्य विवरणका आधारमा कार्य सम्पादन गर्ने प्रणालीलाई प्रवर्द्धन गरि पद र क्षमता अनुसारको जिम्मेवारी सुम्पिने पद्धतिको विकास गरिनेछ।
- दोहोरोपन हटाउने, स्रोत-साझेदारी गर्ने एवम् गाउँपालिकाभित्र उपलब्ध हुने सेवाहरूको गुणस्तरमा अभिवृद्धि गरिनेछ।
- लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण नीति प्रतिको बुझाई र कार्यसम्पादनमा सुधार गरि लक्षित वर्गको क्षमता विकास हुने खालका योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिनेछ।
- गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रका उपभोक्ता समिति, टोल विकास संस्था ,सामुदायमा आधारित संस्था जस्ता सेवा प्रदायकहरुसँगको समन्वय र सहकार्यका लागि उनीहरु समेतको क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरु संचालन र व्यवस्थापन गरिनेछ।
- गाउँपालिकाले आफूले गर्ने सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक भौतिक सुविधा, सरसफाइ तथा सूचना प्रविधिमा जोड दिइनेछ।
- कर्मचारीको कार्य शैलीमा सुधार तथा अन्तरसम्बन्धलाई सुदृढ गरिनेछ।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोतले सम्भव नहुने क्षमता विकास क्रियाकलापका लागि प्रादेशिक तथा स्थानीय शासन कार्यक्रम/सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, विकास साझेदार तथा गैरसरकारी संघ संस्था समक्ष अनुरोध गरिनेछ।
- नियमित प्रकृयाको रुपमा आन्तरिक एवम् बाह्य श्रोतबाट यथेष्ट बार्षिक बजेट विनियोजन गरी क्षमता विकासका क्रियाकलाप संचालन/कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- गैससहरू, निजी सेवा प्रदायकहरूबीच नियमित सञ्चार, सम्पर्क, परामर्श/अन्तरक्रिया गरिनेछ।
- श्रृजित अवसर र चुनौतीको समूचित व्यवस्थापन गर्ने प्रयास गरिनेछ।
- क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनको प्रगति प्रतिवेदन नियमित र तोकिएको समयमा तयार गरी गाउँसभामा पेश गरिनेछ।

७.२ क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु

तालिका ११ : *क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु (भौतिक श्रोत साधन व्यवस्थापन, नीति, योजना, ऐन, नियम तथा कार्यविधी र प्रकृया तथा मानव संसाधन विकास, संस्थागत क्षमता स्वमूल्याँकनका कमजोर सूचकहरुको सुधारका लागि तथा संविधान प्रदत्त अधिकारको कार्यान्वियन सम्बन्धी)*

क्षमता विकासका क्रियाकलापहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी	समयावधि र प्राथमिक्ता			जम्मा	बजेट (रु हजारमा)			लागत व्यहोर्ने श्रोत		प्राथमिकता क्रम
				०७९।०८०	०८०।०८१	०८१।०८२		०७९।०८०	०८०।०८१	०८१।०८२	आन्तरिक	वाह्य	
(१) भौतिक श्रोत साधन व्यवस्थापन संग सम्वन्धित													
गाँउपालिकाको कार्यालय भवनलाई अपाङ्ग मैत्री, बालमैत्री बनाउने र आबश्यक पुर्वाधारको निर्माण गर्ने ।	संख्या	1	पूर्वाधार	1	0	0	1	500	0	0	500	0	P1
सबै वडा कार्यालयलाई प्रविधि मैत्री बनाउने र ईन्टरनेटको गुणस्तरमा सुधार ल्याउन आवश्यक प्रबन्ध गर्ने ।	संख्या	5	वडा अध्यक्षहरु	3	2	0	5	1500	1000	0	1500	1000	P1
गाउँपालिकाको कार्यालय भवनमा र सबै वडा कार्यालयमा डिजिटल बोर्डको व्यवस्थापन गर्ने ।	संख्या	6	सूचना तथा प्रविधि शाखा	4	2	0	1	800	400	0	1200	0	P2
प्रशासन, राजश्व, योजना तथा अनुगमन, न्यायिक समिति शाखा र प्राविधिक शाखाको लागि ल्यापटप	संख्या	5	भौतिक पूर्वाधार शाखा	2	2	1	5	200	200	100	500	0	P2
योजना तथा अनुगमन, न्यायिक शाखा र प्राविधिक शाखाको लागि मोटर साइकल	संख्या	3	आर्थिक प्रशासन शाखा	1	1	1	3	300	300	300	900	0	P3
ल्याब स्थापनाका लागि आवश्यक इकुप्मेन्ट	संख्या	1	प्राविधिक शाखा	0	0	1	1	0	0	1000	500	500	P3
भौतिक श्रोत साधन व्यवस्थापन संग सम्वन्धितको जम्मा (१)								**3300**	**1900**	**1400**	**5100**	**1500**	
(२) निति योजना ऐन नियम तथा कार्यविधी र प्रकृया संग सम्वन्धित													
राजस्व सुधार कार्य योजना तयारी	पटक	1	राजस्व शाखा	1	0	0	1	500	0	0	0	500	P1

क्षमता विकासका क्रियाकलापहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी	समयावधि र प्राथमिक्ता			जम्मा	बजेट (रु हजारमा)			लागत व्यहोर्ने श्रोत		प्राथमिकता क्रम
				०७९।०८०	०८०।०८१	०८१।०८२		०७९।०८०	०८०।०८१	०८१।०८२	आन्तरिक	वाह्य	
सडक अधिकार क्षेत्र र मापदण्ड तयार	पटक	1	पूर्वाधार	0	1	0	1	0	200	0	200	0	**P2**
वातावरण तथा विपद् ब्यावस्थापन कार्ययोजना, भुउपयोग नीति तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्ने ।	पटक	१	वातावरण तथा विपद् ब्यावस्थापन शाखा	1	0	0	1	500	0	0	500	0	**P2**
विषयगत शाखा र उपशाखा र एकाइहरु एवं जनशक्तिको काम, कर्तव्य, अधिकार र जिम्मेवारीको कार्यविवरण तयार गर्ने ।	पटक	1	प्रशासन शाखा	0	1	0	1	0	500	0	500	0	**P3**
सडक यातायात गुरूयोजना तयार गर्न प्राविधिक सहयोग	पटक	1	प्राविधिक शाखा	0	1	0	1	0	1000	0	500	500	**P1**
आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको निर्देशिका तयार गर्न प्राविधिक सहयोग ।	पटक	1	आर्थिक प्रशासन शाखा	1	0	0	1	300	0	0	300	0	**P1**
लैससास नीति/रणनीति तर्जुमा	पटक	१	सामाजिक विकास शाखा	1	0	0	1	३००	0	0	0	300	**P1**
लैससास बजेट परीक्षण	पटक	3		1	1	1	3	200	200	200	0	600	**P1**
मर्मत सम्भार सम्बन्धी निर्देशिका तयारी	पटक	1	प्राविधिक शाखा	0	1	0	1	0	300	0	300	0	**P2**
पशुजन्य र कृषिजन्य व्यवसाय प्रवर्द्धन सम्बन्धी कानून तर्जुमा	पटक	1	आर्थिक विकास	0	0	1	1	0	0	400	400	0	**P2**
लक्षित वर्ग योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन कार्यविधि तर्जुमा	पटक	1	प्रशासन शाखा	1	0	0	1	300	0	0	300	0	**P2**
निति योजना ऐन नियम तथा कार्यविधी र प्रकृया संग सम्वन्धितको जम्मा (२)								**2100**	**2200**	**600**	**3000**	**1900**	
(३) मानव संसाधन संग सम्बन्धित													
(३) क. पदाधिकरी (अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष, कार्यपालिका सदस्य समेत) को क्षमता विकास कार्यक्रम													
निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु लाई काम, कर्तव्य र अधिकार तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन सम्वन्धि तालिम	पटक	1	प्रशासन शाखा	1	0	0	1	500	0	0	500	0	**P1**
व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्वन्धी वडा समिति र पञ्जिकरण शाखाका कर्मचारीलाई तालिम	पटक	1	समाजिक सुरक्षा तथा	1	0	0	1	500	0	0	200	300	**P2**

क्षमता विकासका क्रियाकलापहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी	समयावधि र प्राथमिक्ता			जम्मा	बजेट (रु हजारमा)			लागत व्यहोर्ने श्रोत		प्राथमिकता क्रम
				०७९।०८०	०८०।०८१	०८१।०८२		०७९।०८०	०८०।०८१	०८१।०८२	आन्तरिक	वाह्य	
			पञ्जिकरण शाखा										
वडा समितिका पदाधिारीहरुलाई सिफारिसका आवश्यक प्रक्रिया तथा कागजातका बारेमा तालिम	पटक	1	पञ्जिकरण शाखा	0	1	0	1	0	500	0	0	500	**P1**
विषयगत समितिका पदाधिकारी एवं कर्मचारीहरुलाई समितिको काम, कर्तव्य सम्बन्धी अभिमुखीकरण	पटक	1	प्रशासन शाखा	0	0	1	1	0	0	300	300	0	**P3**
सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समितिका पदाधिकारीहरुलाई नतिजामा आधारित अनुगमन सम्बन्धी अभिमुखीकरण तालिम	पटक	1	योजना शाखा	1	0	0	1	300	0	0	300	0	**P2**
न्यायिक समितिका पदाधिकारी र मेलमिलापकर्तालाई उजुरी फर्छ्यौट तथा पुनराबेदन सम्बन्धी तालिम संचालन गर्ने	संख्या	2	न्यायिक समिति	1	0	1	2	200	0	200	400	०	**P2**
(३) ख. कर्मचारीहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम													
कर्मचारिहरुको लागि आचारसंहिता (नैतिक क्षमता विकास शिक्षा, सकारात्मक सोच) सम्बन्धी तालिम ।	पटक	2	प्रशासन शाखा	0	1	1	2	0	300	300	400	200	**P3**
नयां भर्ना भएका सवै कर्मचारीहरुका लागी सेवा प्रवेश तथा सेवाकालिन तालिम	पटक	3	प्रशासन शाखा	1	1	1	3	300	300	300	400	500	**P2**
विपद् व्यवस्थापनका लागि खोज तथा उद्धार सम्बन्धी प्रयोगात्मक तालिम	पटक	3	वातावरण तथा विपद् व्य. शाखा	1	1	1	3	300	300	300	300	600	**P1**
योजना संझौता र सार्वजनिक खरिद सम्वन्धि सफ्टवेयर सञ्चालन तालिम	पटक	1	योजना शाखा/भण्डार शाखा	1	0	0	1	300	0	0	200	100	**P2**

क्षमता विकासका क्रियाकलापहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी	समयावधि र प्राथमिक्ता			जम्मा	बजेट (रु हजारमा)			लागत व्यहोर्ने श्रोत		प्राथमिकता क्रम
				०७९।०८०	०८०।०८१	०८१।०८२		०७९।०८०	०८०।०८१	०८१।०८२	आन्तरिक	वाह्य	
जिन्सी व्यवस्थापन सम्बन्धि पाम्स सफ्टवेरको तालिम ।	पटक	1	प्रशासान शाखा	0	1	0	1	0	200	0	200	0	**P2**
सहायकस्तर कर्मचारीलाई सूचना प्रविधि तथा ई गभर्नेन्स सम्बन्धी तालिम	पटक	3	सुचना प्रविधि शाखा	1	1	1	2	200	200	200	300	300	**P3**
कृषि र पशु प्राविधिकहरुका लागि कृषि तथा पशुपालनका नविनतम प्रविधि सम्बन्धी तालिम	पटक	2	कृषि तथा पशुपंछी शाखा	1	0	1	2	300	0	300	300	300	**P2**
(३) ग. उपभोक्ता समिति, विकास साझेदारहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम													
लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण बारे कार्यपालिका र वडा समितिका पदाधिकारी लाई प्रशिक्षण	पटक	1	प्रशासन शाखा	0	1	0	1	0	200	0	200	0	**P2**
पूर्ण सरसफाई, पूर्ण खोप, साक्षरता अभियानबारे सचेतना गोष्ठी	पटक	3	जनस्वास्थ्य	1	1	1	3	600	600	600	900	900	**P1**
वडास्तरमा व्यवसाय दर्ता शिविर सञ्चालन तथा कर तिरौं अभियान सञ्चालन	पटक	2	आर्थिक विकास	0	0	1	1	0	0	500	0	500	**P2**
महिला विरुद्ध हुने घरेलु हिंसाको घटनामा कमी ल्याउने जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	पटक	5	समाजिक सुरक्षा तथा पञ्जिकरण शाखा	2	2	1	5	200	200	100	500	0	**P1**
उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरुका लागि योजना सञ्चालन सम्बन्धी अभिमुखीकरण	पटक	३	योजना शाखा	1	1	1	3	250	250	250	750	0	**P1**
वडास्तरमा योजना छनौट तथा प्राथमिकीकरण सम्बन्धी अभिमुखीकरण	पटक	3	योजना शाखा	1	1	1	3	300	300	300	900	0	**P2**
वडास्तरमा लक्षित वर्गका प्रतिनिधिहरु समेतलाई लक्षित वर्गका लागि कार्यक्रम	पटक	3	आर्थिक प्रशासन	1	1	1	3	600	600	600	900	900	**P1**

क्षमता विकासका क्रियाकलापहरू	एकाइ	परिमाण	मुख्य जिम्मेवारी	समयावधि र प्राथमिक्ता			जम्मा	बजेट (रु हजारमा)			लागत व्यहोर्ने श्रोत		प्राथमिकता क्रम
				०७९।०८०	०८०।०८१	०८१।०८२		०७९।०८०	०८०।०८१	०८१।०८२	आन्तरिक	वाह्य	
छनौट/तर्जुमा सम्बन्धी अभिमुखीकरण तालिम													
सबै वडामा वडास्तरीय योजना तर्जुमा सम्बन्धी अभिमुखीकरण	पटक	3	योजना शाखा	1	1	1	3	600	600	600	1800	०	**P2**
अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई वडा मार्फत सीप विकास तालिम	पटक	5	सामाजिक विकास	1	1	1	3	500	500	500	500	1000	**P1**
मानव संसाधन संग सम्बन्धितको जम्मा (३)								**5950**	**5050**	**5350**	**10250**	**6100**	
(४) संस्थागत क्षमता स्वमूल्याँकनका कमजोर क्षेत्र सुधार तथा संविधान प्रदत्त अधिकारको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागी प्रस्तावित क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु													
गैसस साझेदारी सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा	पटक	१	गैसस समन्वय	0	0	1	1	0	0	300	0	300	**P1**
आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि तर्जुमा	पटक	१	कर्मचारी प्रशासन	1	0	0	1	400	0	0	400	0	**P1**
संगठन व्यवस्थापन सर्वेक्षण	पटक	१	कर्मचारी प्रशासन	1	0	0	1	500	0	0	500	0	**P1**
वार्षिक खरीद योजना तर्जुमा	पटक	३	योजना शाखा	1	1	1	3	200	200	200	600	0	**P1**
स्थानीय उत्पादनको बजारीकरण नीति तर्जुमा	पटक	१	आर्थिक विकास	0	1	0	1	0	300	0	300	0	**P2**
स्थानीय सेवा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड तयारी	पटक	१	कर्मचारी प्रशासन	१	0	0	१	२००	0	0	२००	0	**P1**
वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी नीति	पटक	१	विपद् व्यवस्थापन शाखा	१	0	0	१	४००	400	0	८००	0	**P2**
जलाधार, वन्यजन्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण सम्बन्धी नीति तर्जुमा	पटक	१	विपद् व्यवस्थापन शाखा	१	0	0	१	४००	400	0	800	0	**P2**
भाषा, संस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास सम्बन्धी नीति	पटक	१	सामाजिक विकास समन्वय	१	0	0	१	0	0	४००	४००	0	**P3**
संविधान प्रदत्त अधिकारको प्रभावकारी कार्यान्वयनका को जम्मा (४)								**2100**	**1300**	**900**	**4000**	**300**	
कूल जम्मा (१+२+३+४)								**13450**	**10450**	**8250**	**22350**	**9800**	

शीर्षकगत बजेट सारांश (रु. ००० मा) :

शीर्षक/आ.व./बजेट	**०७९।०८०**	**०८०।०८१**	**०८१।०८२**	**जम्मा बजेट रु. ०००**	
				आन्तरिक श्रोत	**बाह्य श्रोत**
भौतिक श्रोत साधन	**3300**	**1900**	**1400**	**5100**	**1500**
संस्थागत विकास	**2100**	**2200**	**600**	**3000**	**1900**
मानव संशाधन (जनप्रतिनिधिस्तर, कर्मचारी, उपभोक्ता, गैसस)	**5950**	**5050**	**5350**	**10250**	**6100**
संस्थागत क्षमता स्वमूल्यॉंकन र संविधान प्रदत्त अधिकाकरको कार्यान्वयन	**2100**	**1300**	**900**	**4000**	**300**
जम्मा	**13450**	**10450**	**8250**	**22350**	**9800**
कूल जम्मा	**32150**				

परिच्छेद : ८ क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन जिम्मेवारी तालिका

यस गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनका मूल जिम्मेवारी निम्न जिम्मेवारीका साथ क्षमता विकास समन्वय समितिले गाउँपालिका अध्यक्ष्य र प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत सँग को समन्वयमा क्षमता विकास समन्वय समितिमा रहने छ ।

क्षमता विकास समन्वय समितिको जिम्मेवारीः

- क्षमता विकास सम्बन्धी नीति तथा रणनीतिहरू कार्यपालिका मार्फत् सभाबाट पारित गराउने र कार्यान्वयनका लागि बजेटको सुनिश्चितता गर्ने ।
- क्षमता विकास योजनालाई वार्षिक रुपमा अध्यावधिक गर्ने गराउने,
- क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने गराउने,
- स्थानीय सरकारको क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू बीच समन्वय गर्ने गराउने,
- समितिले सूचकमा आधारित भई क्षमता विकास कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने,
- कार्यक्रमको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न नियमित रूपमा कार्यक्रमको अनुगमन र समिक्षा गर्ने,
- क्षमता विकास सम्बन्धमा अन्य सहयोगी निकायहरूबीच समन्वय गर्ने,
- क्षमता विकास सम्बन्धी अध्ययन, अन्वेषण गर्ने गराउने,
- क्षमता विकास सम्बन्धी अन्य आवश्यक कार्यहरू गर्ने ।

कार्यान्वयन जिम्मेवारीलाई विस्तृत रुपमा तालिका १० मा प्रस्तुत गरिएको छ

तालिका १२ : क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन जिम्मेवारी तालिका

चरण	योजना कार्यान्वयन गतिबिधि	मूल जिम्मेवारी
चरण १ः योजना स्वीकृती र बजेट सुनिश्चितता		
१.१	क्षमता विकास योजना कार्यपालिका मार्फत् गाउँ सभाबाट पारित गराउने	क्षमता विकास समन्वय समिती र प्रमुख प्रसाशकीय अधिकृत
१.२	योजना कार्यान्वयनका लागि कार्यान्वयनका लागि आन्तरिक स्रोतको बजेट सुनिश्चित गर्ने ।	क्षमता विकास समन्वय समिती र प्रमुख प्रसाशकीय अधिकृत
१.३	बाहिरी सहयोगका खोजि र स्रोत पहिचान र सुनिश्चित गर्ने	क्षमता विकास समन्वय समिती र प्रमुख प्रसाशकीय अधिकृत
चरण २ः सहयोगी संस्था तथा स्रोत व्यक्तिको पहिचन, लागत र कार्य संभौता		
२.१	क्षमता विकास सम्बन्धमा विभिन्न सहयोगी निकायहरूबीच समन्वय गर्ने ।	क्षमता विकास समन्वय समिती र प्रशासन प्रमुख
२.२	मानव संसाधनको ज्ञान तथा सीप विकासका लागि स्रोत व्यक्ति तथा संस्थाको पहिचान ।	क्षमता विकास समन्वय समिती र प्रशासन प्रमुख

चरण	योजना कार्यान्वयन गतिबिधि	मूल जिम्मेवारी
२.३	संस्थागत तथा मानव संसाधन विकासलाई निश्चित गरिएका गतिविधिहरुका लागि आवश्यक पर्ने लागत तयारी	क्षमता विकास समन्वय समिती र प्रशासन प्रमुख
२.४	संस्थागत क्षमता विकास तथा मानव संसाधन विकासको स्रोत व्यक्ति वा संस्था सँग कार्य संझौता	क्षमता विकास समन्वय समिती र प्रशासन प्रमुख
चरण ३: क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन चरण		
३.१	थप मानव संसाधन व्यवस्थापनको लागि नीति नियम र दरबन्दि मातहतमा रहेर भर्ना प्रकृया पुरा गर्ने ।	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
३.२	संस्थागत संरचना भित्रको तथा समुदाय स्तरको मानव संसाधनको क्षमता विकासको हकमा अवश्यक स्थान तथा सामाग्री व्यवस्थापन ।	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
३.३	तालिम, गोष्ठि, सेमिनार वा अन्य सीप विकास तालिम संचालनमा सहजिकरण ।	प्रशासन प्रमुख ।
३.४	संस्थागत संरचनामा सुधारका कार्यहरु सम्पन्न गर्ने ।	प्रशासन प्रमुख ।
चरण ४: अनुगमन, अध्ययन तथा अध्यावधिक		
४.१	क्षमता विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनको नियमित अनुगमन र समिक्षा गर्ने ।	क्षमता विकास समन्वय समिति
४.२	क्षमता विकास योजनालाई वार्षिक रुपमा अध्यावधिक गर्ने गराउन	क्षमता विकास समन्वय समिति
४.३	क्षमता विकास बाट आएको परिवर्तन तथा सेवा प्रवाह र सुसाशनमा आएको सुधार बारे अध्ययन गराउँने ।	क्षमता विकास समन्वय समिति

कार्यान्वयनका सिद्धान्तहरु

- **बिभेद शुन्य:** पालिका भित्र वा पालिका बाहिरका सरोकारवालाहरु र समुदाय स्तरका सेवा समुदाय स्तर बाटै भन्ने मान्यता अनुसार मानव संसाधनको क्षमता विकास गर्दा नेतृत्व, सानो वा ठूलो कर्मचारी , वा समुदाय सदस्यमा कुनै भेदभाव गरिने छैन ।
- **पारदर्शिता:** यो योजना कार्यान्वयन पूर्ण पारदर्शि ढंगबाट संचालन हुँने छ र हाम्रा गराई, प्रकृया र खर्चहरु सार्बजनिक सुनुवाई तथा चासो राख्नेलाई सूचना दिएर पूर्ण पारदर्शि बनाईने छ ।
- **समन्वय र सहकार्य:** यो योजना कार्यान्वयन गर्दा पालिका एक्लै अगाडी नबढि बिधिन्न सरोकारवालाहरु, सेवा प्रदायक तथा स्रोत दाताहरु संगको सहकार्यमा कार्यान्वयन गरिने छ ।
- **योगदानमा आधारित कार्यक्रम:** यो क्षमता विकास योजनालाई केवल श्रोत दातामा निर्भर नबनाई पालिकाको योगदान लाई पनि संग संगै लगिने छ ।

योजना कार्यान्वयनको रणनीति

- **गाउँपालिकाबाट योजनाको समित्व ग्रहण:** यो योजना पालिकाको जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरुको सहभागितामा तयार भएको हुदा यसको स्वामित्व पालिकाले ग्रहण गर्दछ ।
- **क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनका लागि कार्यविधि तयारी:** यो योजना कार्यन्वयनका लागि आवश्यक परे छुट्टै कार्यविधि बनाईने छ ।

- **बजेट सुनिश्चित गर्नेः** यो योजना कार्यान्वयनका लागि बजेटको सुनिश्चितता गर्न पालिकाले गाँउसभाबाट वार्षिक चालु खर्चबाट क्षमता विकास योजनामा योजना गरिएका क्षमता अभिवृद्धीका कार्यक्रम कार्यान्व्यनका लागि बजेट पालिकाले विनियोजन गर्ने छ

- **निर्वाचत पदाधिकारीलाई अनिवार्य अनुशिक्षणः** यो वर्ष चुनावको वर्ष भएको हुँदा नयाँ निर्वाचन पछि आएको सबै निर्वाचित प्रतिनिधिहरुलाई पालिकाका एकल तथा साझा अधिकारहरु, तिनिहरुको प्रयोग, संघीय कानुनले प्रदान गरेका कार्यहरु र ऐन नियम र प्रतिनिधिहरुका कार्य जिम्मेवारी बारे निर्वाचन लगतै अनुशिक्षण प्रदान गरिने छ ।
- **सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्थाः** क्षमता विकास योजना समन्वय समितिको व्यवस्था गरिएको छ र योजनामा अतिरिक्त व्यक्तिहरुलाई पनि जिम्मेवारी दिईएको छ । तथापी योजनाको संवेदनशिलतालाई ध्यानमा राखी यसका समग्र प्रशासनिक जटिलताहरुको व्यवस्थापन, कार्य योजना अनुसारका कार्यहरु चलायमान बनाउन र भएका कार्यहरुको दस्ताबेज सहितको व्यवस्था तथा योजना कार्यान्वयनको अनुगमन, मूल्याँकलन तथा प्रतिवेदनको व्यवस्थापनका लागि वरिष्ठ कर्मचारी मध्ये कसै एकलाई सम्पर्क व्यक्तिका रुपमा कार्य तोकिने छ ।
- **संस्थागत संरचनामा सुधारः** संस्थागत क्षमता भनेका संस्थाको भौतिक स्रोत साधन, ऐन, नियम, विधि तथा प्रणाली, आवश्यक मात्रामा मानव संसाधन व्यवस्था र मानव संसाधनको क्षमता विकास पर्न जाने हुँदा यो क्षमता विकास योजना तयार गर्दा माथि भनिएझै सर्वप्रथम संस्थागत संरचनाको सुधार गर्न प्राथमिकता दिईने छ ।
- **मानव संसाधनको विकासः** संस्थागत संचरना जतिसुकै चुस्त भए पनि यदि त्यसको उपयोग गर्ने क्षमता संस्थागत संरचना भित्र भएन भने विकास व्यवस्थापन, सेवा प्रवाह र सुशासनमा असर पर्दछ । तसर्थ क्षमता विकासको दोस्रो प्राथमिकतास्वरुप मानव संसाधनको विकासलाई अगाडी बढाईने छ । अर्थात संस्थागत स्रोत विकास र मानव संसाधन विकास संग संगै लगिने छ ।

परिच्छेद : ९ अनुगमन तथा मुल्यांकन

योजना निरन्तर रुपमा संचालन भईरहेको सन्दर्भमा अनुगमन, मुल्यांकन तथा सिकाईको व्यवस्थापन भए नभएको र कुनै नयाँ काम आई पर्दा सो सम्पादनको क्षमता वृद्धिका लागि पालिका प्रमुख ज्यूको संयोजकत्वमा उपप्रमुख र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत भएको निर्देशक समिति बनाई सो समितिको निर्णय अनुसार कार्य संचालन गर्नु उपयुक्त देखिन्छ ।

क्षमता विकास योजनाको क्रियाकलापगत कार्ययोजना ३६ महिनाको प्रस्ताव गरिएको छ । बजेटमा समावेश भएपछि ती क्रियाकलापहरुको प्रत्येक चौमासिक अवधिमा अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने गर्नु पर्दछ। यसका लागि कार्यपालिकाका द्वारा तोकिएको कुनै वडा अध्यक्ष्यको संयोजकत्वमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, योजना, कर्मचारी प्रशासन शाखाका प्रमुखहरु र लेखा शाखा प्रमुखहरु रहेको स्थायी प्रकृतिको संरचना निर्माण गर्नु सकिन्छ । यो संरचनालाई क्षमता विकास कार्यान्वयन कार्यतालिकाको अनुगमन मुल्यांकन गर्ने मात्र नभई संघीय मामिला तथा समान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा जारी गरिएको स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७ ले माग गरेका आवधिक विवरणहरु तयार गर्ने, संकलन गर्ने, वेभसाइडमा अपलोड गर्ने तथा पालिकाको क्षमताको स्वमुल्यांकन गरी अधिकतम अंक हासिल गर्ने समेत जिम्मेवारी सुम्पन सकिन्छ ।

पालिकाको क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयनसँगै यसको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने पक्ष पनि महत्वपूर्ण रहेको छ

अनुगमन तथा मुल्यांकनको उद्देश्य देहायबमोजिम रहेको छ :

- क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयनका सवल र कमजोर पक्षको आवधि लेखाजोखा गरी कार्यान्वयन पक्षलाई प्रभावकारी बनाउने ।
- पालिकाको समग्र सेवाप्रवाहलाई सवल बनाउन आवश्यक सहयोग पुर्‍याउन
- गाउँसभाद्वारा पास गरिएको वार्षिक विकास कार्यक्रमलाई संचालन गर्न आवश्यक पृष्ठपोषण गर्ने ।

अनुगमन तथा मुल्यांकन संयन्त्र

क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्नु पर्दछ। यसका लागि गाउँपालिका अन्तर्गतको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने संयन्त्र देहायबमोजिम हुनेछ :

तालिका १३ : क्षमता विकास योजनाको अनुगमन तथा मुल्याँकन संयन्त्र

क्र.सं.	संयन्त्र	काम, कर्तव्य
१.	गाउँ कार्यपालिका	❖ क्षमता विकास योजना लागु गर्ने ❖ वार्षिक विकास कार्यक्रमको चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्दा क्षमता विकास योजना समेतको अनुगमन र मुल्यांकन गर्ने
२.	प्रशासन तथा योजना शाखा	❖ प्रत्येक चौमासिक अवधि समाप्त भएको १५ दिन भित्र क्षमता विकास योजनाले अंगिकार गरेको क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयन स्थिति (सुरु भएको, आधा सकिएको, सम्पन्न भएको र सुरु नै नभएको) उल्लेख गरी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष पेश गर्ने र निज मार्फत कार्यपालिका बैठकमा प्रस्तुत गर्ने

		❖ कार्यपालिकाले उक्त प्रतिवेदन उपर आवश्यक निर्णय गरी कार्यान्वयनमा लैजाने
३	राजस्व परामर्श समिति / योजना तर्जुमा समिति	❖ क्षमता विकास योजना अनुरुप विभिन्न शाखाहरुबाट सम्पादन गरिने कामको आवधि मुल्यांकन गर्ने र खास गरी राजस्वका स्रोत, दायरा र दर समेतको विश्लेषण गर्ने ❖ राजस्वका दर, क्षेत्र लगायतका आधारमा राजस्व आयको विश्लेषण गरी क्षमता विकास योजनाका क्रियाकलापहरु परिमार्जन तथा संशोधन गने

क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयनको मुल्यांकन तथा अनुगमन कार्यलाई व्यवस्थित बनाउन अनुगमन तथा मुल्यांकन योजना आवश्यक पर्दछ । त्यसैले, देहाय बमोजिमको अनुगमन तथा मुल्यांकन योजना तयार गरिएको छ :

के गर्ने (कार्य विवरण)	**कहिले गर्ने (समय)**	**कसले गर्ने (जिम्मेवार शाखा/ समिति /व्यक्ति)**	**कसरी गर्ने (प्रकृया)**
ज्ञान, सीप र अवधारणामा सकारात्मक परिवर्तन मापन गर्न सूचना संकलन गर्ने	निरन्तर	योजना शाखा र प्रशासन शाखा	सरोकारवाला, गाउँपालिकाको आर्थिक प्रशासन शाखा र वडा कार्यालयहरुसँग समन्वय गरेर
सेवा प्रवाह सम्बन्धी समस्या सम्बन्धी गुनासो व्यवस्थापन	निरन्तर	योजना शाखा, प्रशासन शाखा, प्राविधिक शाखा	सम्बन्धित पक्षसँग छलफल र समन्वय गरेर
क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयन सम्बन्धि प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्ने	चौमासिक र वार्षिक	योजना र प्रशासन शाखा	• विनियोजन, प्रशासन, राजस्व शाखाको प्रतिवेदन उपर कार्यपालिकाको बैठकमा छलफल गरेर • क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयन हुन बाँकी क्रियाकलापहरुको सान्दर्भिकता अध्ययन गरी आवश्यक क्रियाकलापहरु पुरा गर्न आगामी आर्थिक वर्षको वार्षिक विकास कार्यक्रममा राख्ने निर्णय गरेर

९.१ क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनवाट प्राप्त हुने प्रतिफल

यस क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयन वाट पालिकाको समग्र सेवा प्रवाहका सुधार आई सेवा प्रति नागरिकहरुको सन्तुष्टि स्तरमा वृद्धि हुदै जानेछ भने सेवा प्रदायक र सेवाग्राही वीचको सम्वन्ध सुधारमा समेत यसले महत्वपुर्ण भुमिका खेल्नेछ । नागरिकका गुनासाहरु सम्वोधन गर्न सेवालाई सवलीकरण र स्तरीकरण गर्न संस्थागत क्षमता र मानव संसधनको क्षमतामा विकास गरि एउटा सक्षम स्थानीय तहको रुपमा विकास गर्न यस क्षमता विकास योजनाले भुमिका खेल्नेछ । समग्रमा क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयन वाट तपसिलको तालिका नं ११ मा प्रस्तुत गरिएका प्रतिफलहरु प्राप्त गर्न मदत पुग्नेछ ।

तालिका १४ : क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनबाट हुने प्रतिफलहरु

मानव संशाधन विकास	संस्थागत क्षमता विकास र विधि	प्रणालीगत विकास
• सवै पदाधिकारीहरु स्थानीय तहको काम कर्तव्य र अधिकारबारे जानकार भई सेवा प्रवाहमा प्रभावकारी आएको हुनेछ । • पारदर्शिता र सुशासन कायम गर्न मदत पुग्नेछ • कर्मचारी र जनप्रतिनिधी विच सहकार्य र समन्वयमा वृद्धि भई सेवा प्रवाह चुस्त दुरुस्त हुनेछ । • जनप्रतिनीधिहरुको नेतृत्व क्षमता ता दक्षता वृद्धि भएको हुनेछ • सवै जनप्रतिनिधी स्थानीय सरकार संचालन ऐनका प्रावधानबारे जानकार हुनेछन । • नयां तथा पुराना सवै कर्मचारीहरुले सेवा प्रवेश तथा सेवाकालिन तालिम पाएका हुनेछन ।	• स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७ बमोजिम स्वमुल्यांकनको नतिजामा सुधार भएको हुनेछ । • सेवाग्राहीमुखी पूर्वाधारको विकासले जनमुखी सेवा प्रवाहमा टेवा पुग्नेछ । • संघियताको आधार स्तम्भका रुपमा रहेको स्थानीय तह सवल र सक्षम हुनेछ । • आवश्यक ज्ञान, शीप तथा अवधारणामा वृद्धि भएको हुनेछ । • विभिन्न क्षेत्रको अवलोकन तथा सिकाई भ्रमण हुनेछ जसले सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता ल्याउनेछ	• एकल अधिकार क्षेत्रभित्रका बनाउन बाँकी कानूनहरु तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा आउनेछन् । • स्थानीय सरकार संचालन ऐनले परिकल्पना गरे वमोजिमका विषयगत समिति तथा उप समितिहरु गठन भई सकृय भएका हुनेछन । • हरेक तहको निर्णय प्रकृयामा समानुपातिक सहभागिता अभिवृद्धि भएको हुनेछ • समन्वय र सहकार्यको भावनामा वृद्धि हुनेछ । • सवै विषयगत समिति तथा उप समितिहरु आ आफ्नो काम कर्तव्य र अधिकार वारे तालिम प्राप्त हुनेछन • सवै विषयगत क्षेत्रको संतुलित विकास तथा योजना तर्जुमामा सकारात्मक प्रभाव पर्नेछ ।

अनुसुचि १ : गाउँपालिकास्तरीय छलफल तथा अन्तरकृया वैठक उपस्थिति

आज मिति २०७९ वैशाख ११ गते आइतवार मोरेकोशी गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री राजकुमार पौडेलज्यूको उपस्थितिमा गाउँपालिकाको जनता विकास योजना तर्जुमाका सिलसिलामा आवश्यक छलफल, जनताका लागि जनता विकास योजनाको मस्यौदा तयारी सम्बन्धी छलफल तथा अन्तरक्रिया सम्पन्न भयो।

उपस्थिति

(१) राज कुमार पौडेल, अध्यक्ष
(२) साबुरी शेर्पा, उपाध्यक्ष
(३) मन बहादुर बस्नेत, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
(४) पुण्य प्रसाद पराजुली सब-इन्जिनियर
(५) रोहन खतिवडा ना.प.से.प. पशुसेवा शाखा
(६) गंगासागर पौड्याल रोजगार संयोजक/IT
(७) नवराज सिलवाल अ.स. इन्जिनियर
८ तेज प्रसाद ढकाल अधिकृत सातौं योजना शाखा
९ बाँकेलाल मांझी सब ई.
१० ममता बिष्ट ना.प्रा.स. कृषि सेवा शाखा
११ सम्भावना कार्की न्यायिक सहजकर्ता
१२ अनन्त बोकार्की (शिक्षा सह. संयोजक)
१३ कृष्ण गिरी GES परामर्शदाता

अनुसुचि २ : गाउँपालिका स्तरिय छलफल तथा अन्तरकृयाका तस्विरहरु

DABUTI SHERPA
SUB CHAIRMAN

अनुसुचि ३ : गाउँपालिकाकमा कार्यरत कर्मचारी विवरण

<u>गाउँपालिका र वडामा कार्यरत कर्मचारीहरुको नामावली तथा सम्पर्क नं.</u>

सि. नं.	पद	नाम थर	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१.	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	भद्र बहादुर बस्नेत	९८५११४७२२१	भोटेकोशी गा.पा.
२.	ईन्जिनियर	नवराज गिरी	९८४१५७६९०९	भोटेकोशी गा.पा.
३.	अधिकृत (सातौं)	तेज प्रसाद ढकाल	९८४११७५५८६	भोटेकोशी गा.पा.
३.	अधिकृत (छैठौं)	केशव राज ढुङ्गाना	९८४९६१८५१७	भोटेकोशी गा.पा.
४.	लेखा अधिकृत	भवानी प्रसाद मिश्र	९८५११७११७६	भोटेकोशी गा.पा.
५.	सुचना प्रविधि अधिकृत	सबिन प्रजापति	९८४११३१३५२	भोटेकोशी गा.पा.
६.	(वडा सचिव) वडा नं. ३ र ४	राम चन्द्र बानिँया	९८४१५३०३२७	फुल्पिङकट्टी, वडा नं. ४
७.	कार्यालय सहायक (वडा सचिव) वडा नं. १ र ५	टेकप्रसाद अधिकारी	९६१९५३८४६०, ९८६७८१७४९०	मार्मिङ, वडा नं. ५
८.	कार्यालय सहायक (वडा सचिव) वडा नं. २	राममान सिंह	९८४१०७९७०२	तातोपानी, वडा नं. २
९.	सब. ई.	बादिल लामा	९८१८६७७९८८	भोटेकोशी गा.पा.

१०.	सब. ई.	पुण्य प्रसाद पराजुली	९८६१२९१२८२	भोटेकोशी गा.पा.
११	सब. ई.	विवेक तामाङ	९८६९२७३७७२	भोटेकोशी गा.पा.
१२	अ.सब.ई.	नगेन्द्र न्यौपाने	९८४९१९२०१८	भोटेकोशी गा.पा.
१३	अ.सब.ई.	नवराज सिलवाल	९८४९२२५८४८	भोटेकोशी गा.पा.
१४	एम.आई.एस. अपरेटर	विशाल पौडेल	९८६०६५५१०९	भोटेकोशी गा.पा.
१५	फिल्ड सहायक	हरि प्रधान	९८४१७४४०३७	भोटेकोशी गा.पा.
१६	फिल्ड सहायक	जैनिशा शेर्पा	९८४९२६२४०५	भोटेकोशी गा.पा.
१७.	कानुनी सहजकर्ता	सम्भना कार्की	९८४९२२१०४८	भोटेकोशी गा.पा.
१८.	अमिन	सुमन शर्मा	९८६६८७०६४२	भोटेकोशी गा.पा.
१९.	स्वकीय सचिव	ध्रुव थापा	९८५१२२३१८५	भोटेकोशी गा.पा.
२०.	सुपरिवेक्षक	लक्ष्मी पाण्डे	९८४१८४०१२२	भोटेकोशी गा.पा.
२१.	उद्यम विकास सहजकर्ता	पुष्पा प्याकुरेल	९८६०५३९७७३	लघु उद्यम विकास
२२.	उद्यम विकास सहजकर्ता	समृद्धि पराजुली	९८४३४६८४४८	लघु उद्यम विकास
२३.	पोषण स्वयमसेवक	मनिषा प्रधान	९८४९७९२८१४	पोषण शाखा
२४.	कार्यालय सहयोगी	फुल बहादुर प्रधान	९८२३५७४११५	लिस्ती, वडा नं. १
२५.	हल्का सवारी चालक	नवराज साह	९६१५३९५५००	भोटेकोशी गा.पा.
२६.	हल्का सवारी चालक	तेम्बा छिरिङ शेर्पा	९६१४४८३३८२	फुलिङकट्टी, वडा नं. ४ ,स्वा.चौ.
२७.	कार्यालय सहयोगी	सपना कार्की	९८४०७७७८८२	भोटेकोशी गा.पा.
२८.	कार्यालय सहयोगी	सुशन लामा	९८४३०५२०३४	भोटेकोशी गा.पा.
२९.	कार्यालय सहयोगी	आईतमान थामी	९८४०७५५४७५	भोटेकोशी गा.पा.
३०.	कार्यालय सहयोगी	सृजना पौडेल	९८६९०६१०५४	भोटेकोशी गा.पा.
३१.	कार्यालय सहयोगी	ज्योति प्रधान	९८२३१३५०२८	भोटेकोशी गा.पा.
३२.	कार्यालय सहयोगी	जुना माया थामी (तामाङ)	९८६४२६०१६३	तातोपानी, वडा नं. २
३३.	कार्यालय सहयोगी	ममता राउत	९८६१९५३३८४	"

३४	कार्यालय सहयोगी	कमल कुमार काफ्ले	९६१५५६६९६६, ९८४३०५५५०४	डुगुना, वडा नं. ३
३५	कार्यालय सहयोगी	अस्मिता पोडेल	९८४४४६९१५५	"
३६	कार्यालय सहयोगी	श्रेहा तामाङ	९८६९२६९४७४	फुलिङकर्ि, वडा नं. ४
	कार्यालय सहयोगी	रमिना बुढाथोकी	९८४३०५६८७९	"
	कार्यालय सहयोगी	पासाङ तेम्बा तामाङ	९८१९४४९८१०	मार्मिङ, वडा नं. ५
	कार्यालय सहयोगी	दोर्जे तामाङ	९८४९८६०३३९	"

कृषि तथा पशु सेवा शाखा

.३५.	ना.प.से.प्रा.	रोहन खतिवडा	९८६०९३५६१६	पशु सेवा शाखा
३६.	ना.प्रा.स.	ममता वि.क.	९८४६८०१३०५	कृषि सेवा शाखा

शिक्षा शाखा

३७.	शिक्षा अधिकृत	सन्तोष खनाल	९८४९८४८९४६	शिक्षा शाखा
३८.	कार्यालय सहायक	अनन्त कार्की	९६२११९८२४०, ९८६१३१४५२१	शिक्षा शाखा

स्वास्थ्य शाखा

३९	स्वास्थ्य संयोजक	भुपेन्द्र लाल श्रेष्ठ	९८४२५७६४४२	स्वास्थ्य शाखा

रोजगार सेवा शाखा

४०	रोजगार संयोजक	गंगासागर पोड्याल	९८६७६८५७६२	रोजगार सेवा शाखा
४१	प्राविधिक सहायक	विवेक तामाङ	९८६९२७३७७२	रोजगार सेवा शाखा

सन्दर्भ सामग्रीहरु

1. नेपालको संविधान २०७२ ।
2. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ।
3. स्थानीय तहको क्षमता विकास दिग्दर्शन, २०७६ ।
4. स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, काठमाडौं ।
5. भोटेकोशी गाउँपालिकाको आ.व. ०७७।०७८ को संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकनको सुचकगत नतिजा र पुष्ट्याईका आधारहरु ।
6. भोटेकोशी गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट २०७६।०७७ - २०७८।०७९ ।
7. भोटेकोशी गाउँपालिकाको आयव्ययको विवरण ।
8. भोटेकोशी गाउँपालिकाको कर्मचारी दरबन्दी तेरिज ।
9. भोटेकोशी गाउँपालिकाको राजपत्रहरुको सूचि, ०७४ देखि ०७८ सम्म ।
10. भोटेकोशी गाउँपालिकाको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन, ०७७।०७८ ।
11. भोटेकोशी गाउँपालिकाको स्थलगत भ्रमण छलफल तथा कार्याशाला गोष्ठीको टिपोट, २०७९ ।